

СУЧАСНА УКРАЇНА

Орган української визвольної думки

Рік IV.

Мюнхен, 24. 10. 1954

Ч. 21 (98)

Стрілецька слава

Не можна мовчки пройти попри дату 40-річчя постанови першої української збройної сили після трагічного Полтавського бою і зруйнування Запорозької Січі, попри створення на периферії українського материка зав'язку реальної сили, яка є інструментом кожної успішної політики та її продовженням раменом — створення легіону Українських Січових Стрільців.

Відмічуючи цю річницю, не вільно забувати, що галицька молодь, яка 40 років тому брала зброю в руки, не забувала про те, що вона йде «визволяти братів-українців з московських кайданів, а не щоб творити якусь обов'язуючу й на пізніше «легіонову концепцію» чи «легіонову легенду». Це доводить пізніший вклад учасників УСС — старшинства і стрільців — в розбудову справжньої незалежної збройної сили України. Вони, ці старшини і стрільці, вирвавшись з російського надвоцьоголоного створили в Києві найдисциплінованішу і найбільш соборницьку військову частину української армії. Вони стали також промоторами боротьби за українське державне визначення Галичини та інших українських земель, що входили у склад Австро-угорської монархії.

Коли відзначасмо цю видатну річницю української історії, а зокрема історії українського війська, то робимо це передусім з огляду на ті наслідки, які дала ця подія українській визвольній політиці.

Без УСС не було б Корпусу Січових Стрільців.

Без УСС не було б збройного чину Листопадового зриву.

*

Але одночасно ми примушені ствердити в цю річницю, що не вільно її використовувати для пропагування «легіонові концепції», яка «єдино може принести спасіння Україні», не вільно реактивувати розв'язки, які є вже пройденим етапом історичного розвитку українського народу.

Ні як не можна робити аналогії між 1914 і 1945 роками. Во ситуація нині зовсім інша, інший нині і уклад українських сил, і інші українські можливості та перспективи. Історії безкарно не вільно завертати. Те, що сорок років тому було добре і давало позитивні наслідки, не дає запоруки для успіхів у сучасному і близькому майбутньому.

Ми масмо вже за собою добу визвольної боротьби регулярної національної армії: Армії УНР і УГА.

Ми живемо в добу визвольної боротьби незалежної, власної національної сили, в добу Української Повстанчої Армії.

Для досягнення національної мети в сучасний період історії треба уживати сучасних метод, творити концепції, що відповідають значенню й ролі української визвольної справи та ватусі українського визвольного руху на всіх ділянках життя нашого народу.

*

З великою вдячністю і пошаною клонимо голови перед тими, що 40 років тому були тими першими, що в останнє сторіччя нашої історії взяли зброю в руки, щоб боротися за волю українського народу і за українську державу.

З гордістю клонимо голови перед ними, бо вони створили чин 1 листопада 1918 року, підкреслюючи озброєною рукою приналежність наших західних областей до України.

(вс)

Суверенні народи, а не великопростірні концепції

Бути політичним реалістом аж ніяк не означає не мати якоїсь окресленої концепції для міждержавних та міжнаціональних взаємин. Справжній реаліст бере світ таким, яким він є, а не таким, яким він має бути, і шукає в ньому ті сили та пильно стежить за тими розвоєвими тенденціями в міжнародному житті, які вможливають йому реалізувати його політичну концепцію (ми сказали б навіть, — візію), згідну з національним інтересом його нації.

Справжня політика — це постійне балансування реальних сил. Майстрами в політиці, як це довела історія, виказалися передусім англійці, які «всю свою політичну мудрість» побудували на, здавалося б, дуже простій засаді «рівноваги сил» (balance of power). Таке ставлення політики не має однак нічого спільного з будь-яким «ідеологізмом», навпаки, різних «ідеологів» треба гнати якнайдалі від політичного життя, бо вони у своїй схильності для всяких чужацьких утопій стають нещастям для власного народу. Типічним прикладом таких «ідеологів у політиці» були Гітлер та Розенберг, що вірили в «юберменшівську вищість германської раси» (а на їх думку, тільки німці були справжніми германцями) та в можливість «повторення державотворчої мандрівки германських народів» у ХХ сторіччі; таким же прикладом був і Муссоліні, який прагнув «реставрувати давню державну систему римських імператорів». Іхні ідеологічні утопії призвели їх народи до катастроф, які рідко бачила історія. Але Бісмарк і Кавур, взявши світ таким, яким він є, зовсім реально здійснили об'єднання своїх народів в однонаціональних державах.

На жаль, у нашій політиці та публіцистиці політичний реалізм утотожнюється з пристосуванством найнижчого сорту, бо насцькі пристосуванці кохаються в позах «реальних політиків», хоч на ділі, як довела історія нашого народу, вони були і є найзвичайнішими утопістами.

Поперше, вони не беруть світу, таким, яким він є, і применшують кожну справді реальну національну силу та визвольні процеси народу.

Подруге, вони не стежать за розвоєм політичних тенденцій у світі, який вони звичайно трактують статично чи в одноквильовому перерізї.

Потретє, у своїй безконцепційності вони політично діють від випадку до випадку і вважають себе майстрами «політичних тактичних заходів»; а за заходами і тактикою вони втрачають із своїх очей мету, до якої безперервно і послідовно прагне наш народ.

ДЕКОНЬЮНКТУРА ДЛЯ СУВЕРЕННОСТІ?

Отже подивімся на сучасний світ і берім його таким, яким він насправді є!

Простежїм одночасно також розвоєві тенденції в міжнародному житті, познаймо динаміку тих сил, що формують сучасні міждержавні та національні взаємини!

Що ж тоді побачимо нашими конкретними очима і які висновки мусимо зробити з цього нашим реальним «хлопським розумом»?

Не зважаючи на твердження різних теоретиків «великопростірних концепцій» і «понадержавних та супранациональних інтеграцій», сучасний світ, тробто світ після другої світової війни, крокує до державного усамостійнення суверенних народів, зокрема на азійському континенті. Це зовсім не випадковий процес, викликаний якимсь послабленням волі до влади і панування колоніальних імперій (як це пояснили різні «ідеологи про жадобу влади»), а логічний та органічний розвиток людства, початий, скажїм, американською і французькою революціями на кінці ХVІІІ сторіччя. Це послідовний процес дер-

жавної суверенізації народів Оттоманської, частково Російської, Габсбурзької і світових колоніальних імперій.

Ідея нації є рушійною силою історії, не зважаючи на те, що розумілося під поняттям нації в історичному процесі: найвищий стан феодального середньовіччя, панівну соціальну класу чи весь народ в його механічний та органічний сукупності.

Ми живемо в добу суверенності народів, яка ще не досягла свого найвищого пункту завершення. Цей розвоєвий процес доходить щойно тепер до своєї кульмінації і ми не входимо в те, коли цей пункт буде досягнутий загально для всіх народів світу, що прагнуть мати суверенне право рішати про свою долю і по своїй волі формувати своє життя на майбутнє.

Визвольні процеси, що відбуваються на азійському континенті, — незалежно від соціальних програм та їх реалізації, — є наявними і незаперечними свідками переможної ідеї нації. Вони мають вже нині вплив, а в недалекому майбутньому цей вплив буде ще більший, на міжнаціональні взаємини в російсько-більшевицькій імперії, яка аж ніяк не встоїть перед прибоюми національної хвилі, що із сходу вдариє об мурі російського імперіалізму та колоніалізму. Очікуваний і в романтичному візіонерстві накреслюваний Миколою Хвильовим «азійський ренесанс» став реальною дійсністю, зогрозливою для російського імперіального міщанства.

ЩО СТАЛОСЯ В ЖЕНЕВІ І ЛОНДОНІ?

Преса — світова й наша емігрантська — по-різному коментувала рішення і наслідки женецької конференції, по-різному вона коментує підписання т. зв. «лондонських актів» міністрами закордонних справ дев'яти західних (малих і великих) держав. В основному різні коментувань, якщо мова про лондонські наради, не надто великі: всі однозгідні щодо «великої дипломатичної перемоги Заходу», хоч насправді ця, західною публіцистикою підкреслювана, «перемога» виявилася передусім у тому, що оборонний фронт Заходу не «розлетівся на чотири вітри».

Але аналізуючи докладно наслідки обох дипломатичних конференцій в міжнародному житті, нам не так йдеться про «поразку» Заходу в Женеві чи його «перемогу» в Лондоні. Також нам не йдеться про «зламання Молотовим і Чу-Ен-Ляем спільного західного фронту в Індю-Китаї» чи про «успіх Даллесової політики оточення ССРСР, бо це, до речі, і гіпотетичне, і несуттєве. Женева і Лондон, як їх оцінює західна публіцистика, — це тільки класичні прилади для тези, що політика є постійним балансуванням реальних сил.

В Женеві Даллес хотів робити «політику із становища сили», хоч одночасно його уряд не був ще рішеним застосувати цю силу на практиці; Мандес-Франс також робив цю політику, так би мовити, із «становища сили» (тільки «сила» Франції мала негативний знак вартості і була звичайною слабкістю). В наслідок цього не можна було й сподіватися іншого балансу женецьких народ.

Успішне закінчення лондонських нарад треба брати не так на рахунок застосування Даллесом «політики сили» щодо Франції і її рішучого та інтелегентного прем'єра, як радше на рахунок «історичної заяви» міністра закордонних справ «уряду її британської королівської милости», містера Ентоні Ідена, про готовність Великобританії ввійти в альянс із західноєвропейськими державами і про залишення британських військових з'єднань на європейському континенті.

І тут ми доходимо до суті рішень обох дипломатичних конференцій.

В Женеві перемогла засада суверенізації півколоніальних народів Індю-Китаю: В'єтнам, Лаос і Камбоджа ста-

ли правно-формально і фактично-політично самостійними державами. Проти суверенності народів безсило виявилася «політика сили». Такий же природний закон і такий розвиток історії.

В Лондоні концепція великопростірної інтеграції була наявно переможена засадою втримання суверенності. Це вможливило британському уряду скласти згадану заяву, що вирішила долю конференції. Для Франції рахунок був дуже простий: «інтегрована» Західна Європа скорше чи пізніше опиниться під гегемонією Німеччини. Іншими словами, Франція, а з нею її прем'єр Мандес-Франс, стояла перед своєрідною концепцією «непередішества», запланованою у Вашингтоні на користь Німеччини.

В Женеві і в Лондоні великопростірні концепції були переможені засадою державної суверенності народів. Хоч на практиці будуть ще певні труднощі, все ж за са да перемогла.

Ми дивимося дуже реалістично на світ і тому знаємо, що перед розвоєвими тенденціями в міжнародному житті, перед силою ідеї нації скапїтують пляновіки великопростірних інтеграцій і непередішества!

ДЕКОНЬЮНКТУРА ДЛЯ УКРАЇНИ?

На сторінки української преси на чужині прокрадаються песимістичні твердження про деконьюнктуру для української визвольної справи. Такі твердження, зроблені, на жаль, тільки з малої перспективи злободенної політичної гри на міжнародній шахівниці, з перспективи оцінки політичних тактичних заходів. Але дрібними заходами великих тактичних гравців не можна зупинити визвольного процесу поневоленних народів ні на азійському, ні на європейському Сході.

Споглядаючи на шахівницю міжнародної гри, не треба хвилюватися поодинокими тактичними ходами шахових фігур у руках гравців. Конечню с студіювати гру в її стратегічній цілеспрямованості, познайомившись перед тим докладно із засадами самої гри.

У світлі міжнародних політичних фактів, а передусім у світлі причин, що до цих фактів призвели, немає підстав говорити про деконьюнктуру для визволення українського й інших поневоленних російсько-більшевицьких імперіалізмом народів.

Цілий ряд азійських колоніальних народів здобув свою державну суверенність або є в кінцевій стадії здобути її; Франція великими дипломатичними зусиллями і при допомозі безлічі урядових криз зберегла на далі свою суверенність; Німеччина є на шляху до відзискання цього атрибуту вільного національного життя.

Розвоєвими тенденціями у міжнародному житті треба вміти давати реалістичну оцінку, треба вміти однак одночасно дивитися на злободенні труднощі поточного політичного дня і переборювати їх. Не на еміграції в непередішєвських радю та інститутах можуть постати українська сила й українські політичні можливості.

Український народ творить свою силу в підпіллі і у вимушених на ворогові легальних (навіть якщо вони дуже вузькі) можливостях для свого національного й політичного вияву.

Коньюнктури ніхто нікому не творить. Її треба творити самому, рахуючи передусім на власні сили.

Повторюємо: треба світ брати таким, яким він є, треба шукати в ньому ті сили і стежити за тими процесами в міжнародному житті, що вможливають реалізувати власну політичну концепцію і твердо заступати національний інтерес власної нації.

Українська сила вже існує в Україні. Її треба тільки бачити і вміти її застосувати у відповідній ситуації та відповідний час.

В. П. Стахів

Політика мінімалізму

В кожному народі в умовах катастрофи з'являються політики, які з переконанням і з вірою йдуть на співпрацю з ворогом, розраховуючи на те, що цією співпрацею можна буде досягти бодай мінімуму політичних користей: зберегти деякі національні установи і якоюсь мірою зберегти народ перед знищенням.

Це вдається їм деколи на коротку мету досягти. Як наслідок, наприклад, бундючні ще тоді поляки над чехами, що ці без однієї пострілу піддалися Гітлерові. Декілька років пізніше, зазнавши трагічної катастрофи варшавського повстання і заміняючи позицію німецької колонії на становище російсько-більшевицького сателіта, польська громадська думка з певною заздрістю змінила свій погляд на згрідливого трактовану до того часу політику Гаха: чехи перетривали нацистське панування багато щасливіше і в спокої та відносному добробуті дочекалися кінця війни, тоді як поляки заплатили за гітлерівську окупацію гекатомбами жертв. Збройний спротив поляків і вимушене вислугування перед нацистами з боку чехів об'єктивно дали однаковий наслідок: обидва народи дочекалися повалення гітлерівського божевілья, обидва мали теоретичну можливість бути самостійними, обидва однаково потрапили під панування більшевицьких росіян.

Однак тим не менше, коли б Гаха не помер у тюрмі, чехи були б з ним розправилися за його політику після закінчення німецької окупації так само коротко, як це зробили французи з французьким відповідником Гаха, П'єром Лявалем, що подібно як Гаха, львівлянин вислугування нацистам старався зберегти Францію і її колонії від найгіршої долі.

Мінімалістична політика, які користі якийсь час вона не давала б, ведеться завжди коштом нехтування основних принципів національного буття і вона на далеку мету погубна. Вислугування перед ворогом — це політика цілковитої капітуляції, хочуть цього її автори, чи ні. Як тільки ворожі пляни здійснились і відносини, згідно з думкою цих плянів, стабілізувалися, всі здогадні користі такої «реальної» (як її називають наші мінімалісти) політики відпадали, як зів'яле листя. Зоставалась оголена і безоглядна влада переможця.

Безнадійність орієнтації на Москву

Мали чехи свого Гаха, французи — свого Лявала, маємо і ми своїх «гах» та «лявалів». Кожна критична ситуація нашої нації породжувала їх. Деякі мінімалістичні ходи були короткотривалі і більше тактичні як, наприклад, т. зв. Денкінський договір знесилої тифом УГА. Інші набрали згодом прикмет тривалої орієнтації.

Серед цих орієнтацій можна визначити дві головні лінії, з яких одна веде на Схід, до Москви, друга на Захід — байдуже, чи це будуть Польща, Німеччина чи останньо США.

Сумна і трагічна лінія Денкінського договору і т. зв. Червоної Української Галицької Армії знайшла своє продовження серед західноукраїнського громадянства в емігрантській, радянськості політиці диктатора С. Петрушевича, в Сельроби, в КПЗУ і в радянськості деяких західноукраїнських кооператорів та вчених, які в безвідповідності польської екстремістичної і дискримінаційної політики бачили в Радянській Україні (а був це час українізації) все ж таки форму певного українського вияву.

Ця сама лінія на Наддніпрянщині веде від Юрка Коцюбинського, через боротьбістів, укапів, шумськців до Хвильового, Скрипника, Семена Стефаніка і Гречухи. Перші, дещо з звичайного людського опортунізму, що в усіх випадках шукає для себе можливостей вияву, а дещо очаровані уявною «загірною комунією», пішли на співпрацю з Москвою, хоч дехто з них ще спромігся перед смертю крикнути повчально: **геть від Москви!** Останні, мов маріонетки, служать безвольними зряддям в руках хлібодавців, наслідуючи відданих Москві речників українського народу.

Всі ці, давні і новіші, добровільні і примусові советофіли — за винятком, очевидно, цілком продажних людей — були в засаді більшою чи меншою мірою українськими патріотами, які щиро бажали добра Україні, тільки наше катастрофальне становище доводило їх до такої розгубленості, що вони чіплялися, мов потопаючий бривти, оманної орієнтації на розвиток відносин в СРСР і на той мінімум, який у межах більшевицького терору був можливий. Дехто примушений (мова далі про непродажних людей) прийняти і обороняти теперішній російсько-більшевицький мінімум як великий, єдино можливий здобуток українського народу. Де бачить він інші можливості?

Невдачі західної орієнтації

Західня орієнтація не виявилася щасливою. Співпраця т. зв. державного центру УНР у Варшаві з польським урядом не дала, крім ласкавого азилу для деякої кількості емігрантів і кордону на Збручч, ніякої розв'язки українського питання, бо, об'єктивно беручи, вона такої розв'язки не могла дати. Ліга націй як опікунка т. зв. національних меншин, до яких була зарахована і західня вітка українського народу, не виправдала себе в усій ширині. Нарешті німці, на допомогу яких рахували опісля всі без винятку українські політичні течії, принесли нам страхіття нацистського терору, що своєю жорстокістю і безглуздям перевищили більшевицький терор.

Не зважаючи на це, єдино ОУН (якою тоді кермував М. Лебедь — Максим Рубан) поставила політичний і збройний спротив гітлерівській політиці. Всі інші політичні кола, давні політичні діячі та група А. Мельника спрямували всю свою увагу в бік УЦК, який своєю харитативно-допомоговою діяльністю зривив у Галичині зрештою дещо доброго. Політично ці середовища були зовсім неактивні, і всі вони, зокрема група А. Мельника, чекали на зміну німецької політики на Сході. Певність останніх, що до цього дійде, була така велика, що знетерпеливих гестапівців, які в 1944 р. вирішили взяти всіх політично активніших українців у свої руки і прийшли на відомі їм квартири арештувати їх, мельників привітали словами: «Тепер нас такі потребиєте...»

Після війни прихильники західної орієнтації поклали всі свої надії на США. Всі намагання зацепитися за якісь зв'язки з цим Заходом не давали нашим інтернаціоналістам ніяких успіхів. Висунений останньо Американським комітетом визволення від більшевизму неофіційний план політики супроти СРСР зустрінувся спершу з рішучим спротивом усієї української еміграції. Однак притаманна всім мінімалістам тенденція орієнтуватися на чужі сили і тут зробила своє. Сьогодні ми спостерігаємо новий поворот до мінімалізму, пропонуваного цим разом АКВБ, в рамках непередрішенської програми якого співпрацюють люди з-під стягу УНРади і за її благословенством.

Емігрантський мінімалізм

Цей мінімалізм однак різниться від мінімалізму, на який великою мірою змушені йти українці в УССР, — різниться тим, що він є добровільний. Це неправда, що злидні чи то неможливість продовжувати наукову роботу змушує кола

УНРади до співпраці в рамках, які нехтують державним становищем України. Мільйони українців з-за залізної завіси замінялися б радо з тими «злиднями», які ніби примусили українських співробітників Американського комітету до праці в ньому на непередрішенських позиціях.

Одним з головних справжніх мотивів останньої мінімалістичної політики супроти Заходу є бажання за всяку ціну «зацепитися» (як буквально висловився один з оборонців цього мінімалізму) за зв'язки з чужим світом, є жадаба добитися «визнання», зовнішньо-політичного успіху, хоч би який проблематичний цей успіх не був.

«Пертракції (з АКВБ), — пише згаданий оборонець цього мінімалізму, Осип Бойдуник (див. паризьке «Українське Слово» від 10 жовтня), — далеко ще не є закінчені, і тому можна навіть при найбільшій злій волі говорити чи писати, що в тих пертракціях зламано основне табу нашої політики — принцип самостійності... Питання ж інституту й радіовисильні є зовсім відмежовані від політичної акції і жодного впливу на неї не мають і не можуть мати».

Інститут і радіовисильня, за які УНРада нарешті «зацепилася», — це не політична акція? Може харитативна?

Чому ж заступник голови і керманіч зовнішніх зв'язків ВО УНРади особисто організували людей до праці в цих установах? Чому АКВБ не найвав робітників безпосередньо, а руками УНРади? Коли б шло про саму працю в американській установі, то напевно ніяких труднощів, як от з «Голосом Америки», не було б. Не за винагороду посередників, а під знаком політичної співпраці з АКВБ і в рамках його непередрішенства стоять взаємини УНРади з американцями з комітету. УНРада співпрацює в радіо і в інституті оптично на «всесоюзній» базі, і тільки певна кількість стипендій і zatrudнених осіб, попри дозвіл на маленькі згадки про українську державність, являють собою єдині її «здобутки». Більшого мінімуму годі собі уявити.

Між двома подібними мінімумами обох крайніх сил у світі, між більшевицьким мінімумом і не більшим за нього, західнім мінімумом, знаходиться покищо наша справа, і це досить ясно визначає трудність сучасного нашого становища.

Але це не значить, що ми мусимо, особливо ми тут, на чужині вибирати котрийсь мінімум для себе. Вузькою, для багатьох непомітною стежкою в'ється між цими мінімалізмами можливість добиватися, і то вперто та наполегливо, свого права на самостійне існування, не «зачіпаючися» за жодні ілюзійні орієнтації, ні з Заходу, ні з Сходу.

А коли справді прийде для нас допомога, то тим краще для нашої справи. (—ст)

Осамітнення Америки?

Останні процеси в міжнародній політиці і розвиток політичних тенденцій показують, що Америка, яка перебрала керівництво серед держав західного блоку, щораз більше розходиться з своїми партнерами; помітним стає її осамітнення. На це склалося багато причин і обставин, аналіз яких повинна допомогти зрозуміти також повну відсутність будь-якої міжнародної кон'юнктури для української визвольної політики, до чого прислужилися русофільські зорієнтовані кола в США. Вони не тільки концепційно, тезою «Russia first», але також своєю практичною політикою створювали і створюють ситуацію, з одного боку, від'сміну для формування антибільшевицької боротьби, а, з другого боку, призводять до того, що ми назвали б осамітненням Америки.

Захоплення Америки було велике і щире

Ще не так давно, а саме дев'ять років тому, після капітуляції німецького і японського імперіалізму США знаходилися в цілковито іншій ситуації. Американські армії були в 1945 році овіяні славою визволення народів Азії і Європи від гніту тоталітарної диктатури і імперіалізму. Кожний пригадує ще дуже добре велике захоплення, радість, а навіть екстазу, з якою зустрівано воєнків американських дивізій. Перед Америкою відчинялися двері всіх народів, американці були в кожній хаті мило бачені, образ американського воєнка, що годуватиме дітей виголоджених міст Італії, Франції, Індії і навіть переможених держав став символом не тільки політичного визволення, а також і справжньої людяності, глибоко вкорінені в американському народі.

Це захоплення Америкою визволяло насамперед з в'язничості за визволення і з подиву, який викликала американська демократія і принципи ставлення до основних елементів життя кожної людської спільноти: до свободи і правопорядку. Уявлення про абсолютну цінність свободи, яке не випадково зроди-

лося якраз в Америці, почало знову ушляхетнювати європейське політичне мислення, яке в роки нацистської і фашистської епохи значно підупало. Цей фатальний вплив фашистського думання відбився доволі сильно на українському політичному житті, а зокрема на одному середовищі. Це часткове заламання тоталітаризму сповнило народи Європи і Азії надією, що після років важких страждань, визиску і гніту почне витворюватись нова ситуація. В той час більшість французів, індійців, італійців і ізраїлітів була переконана в тому, що власне з Америки прийде це нове політичне і економічне оздоровлення. Кожний бажав, щоб Америка врешті здійснила нормалізацію міжнародних взаємин, провела впорядкування економічних труднощів, а головне, щоб з її допомогою в усім світі була піднесена гідність людини. Може якраз тому існувало це захоплення Америкою, що кожний бачив у цій країні острів, де збереглися основні цінності людини.

Однак не тільки політичні і матеріальні мотиви спричинили цю хвилю американізму. Зокрема європейці бажали щиро зрозуміти Америку — можливо тому, що почували себе її духовними батьками. Велике зацікавлення американським стилем життя, побутом, цивілізаційними здобутками і американською культурою зростало щораз більше. Американська література, маларство і в першу чергу американський театр захоплювали європейську інтелігенцію і затирали карикатурне уявлення про огрядного, ситого доларового дядька з Америки, який купує обкладинки шекспірових творів, читає виключно мікі-мавіс, прасує сорочки на кант, чистить черевики шість разів на день і курить півметрові цигарки. Подорожі європейських інтелектуалістів до США були тоді в моді, і навіть найлітвіші «антикапіталісти» висловлювалися позитивно про Америку. Чи не був тоді американофілом навіть Сартр?

В цій ситуації великого і щирого захоплення країною Вашингтона, Америка

перебрала керівництво в західному світі. Це перебрання відбулося без найменшого спротиву її співпартнерів. Навіть Великобританія усунулася в тін перед вітальною, динамічною і повною запалу Америкою. Кожний був згідний в тому, що Америці ця роль належить, що вона своєю поставою на це місце заслужила, і панувало загальне переконання, що Америка виправдає себе на посту лідера західного світу. Самі американці підійшли до цього завдання щиро і з великою дозою відповідальності. В європейських колах відчувалося певне здивування з цього приводу, а за винятком комуністів і їх полпентачів не було нікого, хто б не сказав: «good luck to you, boys!»

Відповідальність і добра воля США

Ніхто не заперечить сьогодні чесності і щирості, з якими американці підійшли до виконання своїх зобов'язань. Перед ними розкрилась економічна порожнеча і нужда в усьому світі; конечною була далекосяжна допомога для найбільш уполідованих країн. Американський уряд прийшов з негайною допомогою, і не буде жадним перебільшенням, що в 1945—1948 рр. майже вся Європа і багато країн Азії жили в основному на кошт Америки. Коли за тих років не вибухла в руїнах європейських міст велика епідемія або не запанував голод, то це знову в першу чергу заслуга Америки. В цій країні дуже скоро припали ресентимент супроти переможених. Зокрема Німеччина добре пригадує зими 1946-47 років, коли американці напевно ще не думали про майбутній мілітарний альянс, а помагали тільки з почуття людяності. Перестаньмо також наслідатися з тих керпакетів і подумаймо, що їх не купував для нас, європейців, тільки насичений мільйонер, жадний жестів великодушності, але також американський робітник, який повернувся з армії і стояв перед нічим, утративши також найкращі роки свого життя.

Америка почувала також велику політичну відповідальність і була першою країною Заходу, яка зрозуміла більшевицьку загрозу і була готова їй протиставитись. Треба собі усвідомити, яким важким мусило виглядати таке завдання, щоб за два або три роки після великої світової катастрофи знову змобілізувати опінію навколо потреби спротиву советському імперіалізму. Державні мужи США рішуче і з почуттям відповідальності розпочали вести холодну війну з СРСР. Плян Маршала, змонтування ОПАП-у, допомога Туреччині та Греції і врешті війна в Кореї були виявами активної американської політики. З сьогоднішньої перспективи треба признати, що Трумен, Маршал, Бірнс і Ечісон ніяк не були найгіршими, а, на гадку багатьох, добрими, чесними і, що найважливіше, відповідальними політиками. Персонально Трумен і Ечісон навіть оцінювали явище російського імперіалізму під тим кутом, як його бачить український самостійницький табір. Що вони не спромоглися переконувати свого погляду в державним департаменті, а зокрема не зламали «Russian lobby», є вже справою іншого порядку, на яку склалося багато причин. Але чи була для української визвольної проблеми більш кон'юнктурно дворічна політика республіканської адміністрації?

Америка стає непопулярна

Поволі, але дуже послідовно Америка почала ставати в світі непопулярною. Чому, не зважаючи на всі дотції і допомоги, почала нуртувати антиамериканська течія, появилася знову старі противники американського стилю життя, культури і, послідовно, політики. Ними не є тільки, як дехто злобно хоче доводити, комуністи. У великій мірі зустрічаємо між ними демократів, чесних патріотів своїх країн і переконаних антибільшевицьких; навіть колишні «американофіли» почали ставати неутральними або змінити табір. Виявилось, що не вистачальними є почуття відповідальності і добра воля. Показалося, що в політиці, побіч щирого наставлення оздоровити відносини в світі, треба бути реалістом, до того розумним реалістом. Ніхто не хоче твердити, що пляновиків американської політики не є розумні люди; але було б нещирим твердити, що американська політика в Азії і в Європі була розумною, а тим більше реалістичною.

В Азії американці дуже скоро втратили симпатії тих народів, які щойно кілька років тому виверили свою державну самостійність. Чи не є парадоксом, що не хто інший, як Пандіт Неру, був 7—8 років тому великим приятелем США, а сьогодні він при кожній нагоді виявляє свій антиамериканізм? Американська політика в Азії не врахувала того, що азійські народи щойно тепер визбулися імперіального панування і що комплекс антиколоніалізму ще дуже глибоко в них закорінені. Плянники цієї політики не хотіли зрозуміти, що кожний американський крок в Азії, без належного обдумання і такту в напрямі монтування союзів, бльоків і

Советське самохвальство

договорів, буде трактований як відновлення колоніалізму і втручання у відносини цього континенту. У висліді такої політики Америка має сьогодні в Азії тільки трьох прихильців: а саме Філіппіни, Сіям і Пакистан; цей останній — головню з причини свого конфлікту з Індією. Уряд Сіям починає мати внутрішньо-політичні труднощі з приводу тісної співпраці з Америкою.

Держави з бльоку Кольombo зіпхнено такою політикою в цілковито неутралістичний табір, а кожний їх самостійний крок відразу вважається за зраду демократії або просовєтську політику. Чи можна назвати розумним таке трактування азійських національних, демократичних урядів, керівники яких напевно не є большевицькими агентами, як це часто і наївно твердять деякі українські газети? Сьогодні колишні колоніальні поневолювачі-британці тішаються кращою опінією в Азії, ніж дійсно не обтяжені колоніалізмом американці.

В Європі американська закордонна політика чомусь уперто і штучно трималася два роки тези про повну інтеграцію, і її керманічі, зокрема Джон Ф. Даллес, не бачили жодної іншої розв'язки європейського питання, а головню озброєння. Думки про альтернативу викликали обурення з американського боку і були трактовані як неутралізм. Також в Європі Америка почала тратити приятелів, і хоча Німеччина, Іспанія і Туреччина зв'язали себе з нею, проте не можна такий розподіл на приятелів і противників Америки в Європі вважати за найкращу розв'язку, без огляду на те, як критично думає хтонебудь про французькі чи італійські відносини. Зрештою навіть Німеччина не декларувє вже так голосно свого американофілства, і ми бачили, як зручно, скоро і добре переставив себе д-р Аденауер у Лондоні на пропонувану британцями політику європейського мілітарного альянсу. Це осамітнення Америки виявилось на лондонській конференції; говорили між собою європейці за англійським посередництвом. Даллес «стукав кулаком об стіл». Це стукання починає тратити весь ефект, бо воно робиться зачасто і без консеквенцій.

Ідеологізація і моралізація американської закордонної політики
Першою причиною неуспіхів і свосрідного осамітнення Америки треба шукати в ідеологізації і моралізації її закордонної політики. Це проявляється в першу чергу в доктрині т. зв. хрестоносного походу проти світового зла — комунізму. З цією доктриною пов'язані ціла низка американських голосів про потребу американського відокремлення, заяви про те, що Америка стоїть сама, і свосрідний месіанізм направляти відносини у світі. Моралізація американської політики була в найгострішій формі зафіксована в книзі покійного сенатора Тафта «Зовнішня політика для американців». Його слідами пішла велика частина республіканської партії, а зокрема Новлеяд, Вайлі і Мек Карті (ці останні без знання і рутини, які все ж таки посідає Тафт) і запропонувала Америці ідеологічний і моралістичний підхід у міжнародних відносинах. Замість концентрації в обличчя конкретного ворога, тобто російсько-большевицького імперіалізму, почалася «світова боротьба» добра проти зла, білого проти чорного, правої демократії проти тоталітаризму і подібні, дуже часто фразеологічні унапрямлювання американської закордонної політики.

В цю зовнішньо-політичну ідеологію включено «великопростірну» концепцію, найслабшу тезу старої адміністрації (!), і визнано її за єдину можливість спасіння людства і демократії. Моралізм почав диктувати політичні виступи і заяви, які ніхто не думав реалізувати. Але кінецькінцем одного дня вимагати зрівняння дипломатичних зносин з країнами совєтського бльоку, не будучи готовим на другий день послідовно йти на відкрити боротьбу з большевизмом. Згадану непослідовність впливає якраз з цього конфлікту між політичними реалітетами і ідеологією, яка завжди у світі реальної політики буде зайвим блястом.

Відхід від принципів декларації про незалежність
У плануванні боротьби з большевизмом Америці пошкодив також відхід від позицій декларації про американську незалежність. Про це декларативні моралісти американської закордонної політики, мабуть, забули. Це відбулося не тільки на азійському континенті, а і на східноєвропейському відтинку, де проблема державної незалежності залишається і надалі першорядною і актуальною. Проросійська настанова пляновиків американської закордонної політики не здобула їм російської призири, а одночасно відштовхнула без потреби неросіян, в тому числі також українців. Більшість росіян залишилася в антиамериканських настроях і навіть не думає приймати засадничих метод демократії.

Американська декларація про незалежність чи не найкраще охоплює і

Французький журналіст Саша Сімон, що супроводив у травні театр Комеді Франсез до Москви, відвідав принагідно невелике місто Перемишль (під Москвою), в якому він випадково прожив кілька років під час війни й революції. Свої цікаві спостереження він друкує тепер у «Фігаро літтерер». Що найбільше його вражає, як і всіх відвідувачів СССР, — це поза всяку міру самохвальство. Про що б не йшла мова, громадяни СССР — голоза райвиконкому, учитель, прибиральниця в готелі чи будь-хто інший — вважають конечним говорити про переваги їхньої системи над капіталістичною, і то з свосрідною совєтською безтактністю, яка свідчить, що в самохвальстві просто забувають про те, що можна образити патріотичні почуття чужинця. Такий діалог мав Саша Сімон у школі:

— Чому французи не читають перекладів наших совєтських авторів? Продаж наших книжок і газет заборонений у Франції?

— Але зовсім ні, я часто купую в Парижі «Правду», «Известия», «Литературную газету» та інші часописи. Можна знайти книжки в багатьох книгарнях за дуже приступними цінами. Натомість я не знайшов жодної французької газети в кіосках Москви. Навіть «Юманіте»!

— Ваша преса запродана імперіалістичним розпалювачам війни.

Коли автор не знайшов, що на це відповісти, його заатакували далі в тому ж дусі:

— У вас, у Франції, лише діти багатих можуть відвідувати школи. У нас навчання обов'язкове до чотирнадцяти років, скоро буде до сімнадцяти років. Усі матеріальні можливості створені для навчання молоді.

Все в такому ж дусі. Советський громадянин зобов'язаний хизуватися своєю вищстю за всіх обставин. Одна акторка з Комеді Франсез, повернувшись з Москви до Парижу, дістала поштову картку від совєтського солдата з таким на-

писом: «Від доблесного солдата наймогутнішої в світі армії найщасливішої країни світу СССР». На звороті був його власний портрет.

У «Радянській Україні» від 10 вересня П. Бейлін пише:

«Робилися спроби применшити значення російської наукової думки; ряд епохальних відкриттів, зроблених вченими нашої країни, приписувалися іноземцям. Однак тепер вже твердо встановлено, що не Марконі відкрив бездротовий телеграф, а Попов; не Ватту належить винайдення парової машини, а Ползунову; не Фальтон винайшов пароплав, а Кулібін і т. д. А які яскраві сторінки вписані в книгу світової науки Менделєєвим, Лобачевським, Сеченовим, Тімірязєвим, Павловим, Піроговим, Мічуриним!»

«Наука завжди була полем напруженої й пристрасної боротьби. Взяти хоча б біологію. В наполегливій боротьбі подолано головні укріплення віталістів, провано їх фронт. Розвінчано ідеалістичні концепції Менделя, послухника августиїнського монастиря, що вигадав «закони», які Мічурін назвав «гороховими» (Мендель експериментував на горосі). Розвіяно густий туман теорій Вайсмана, Моргана, що приписували неіснуючим генам властивості особливої спадкової речовини.»

Усе це написано, до речі, з нагоди підготовки до з'їзду письменників.

Дивовижним способом найвинахідливішим у світі виявився російський народ, навіть «братніми» народам інших совєтських республік не уділив патенту ні на один винахід.

Питання тепер: що криється за таким безмірним самохвальством?

Чи справді така непохитна певність себе? Зовсім навпаки. Людина, що йде вночі глухим завулком, починає на-свистувати: це значить, що вона тільки удає, ніби їй не страшно. Так само люди

До проблеми українсько-польських взаємин

Як польські людовці розуміють концепцію «Межимор'я»

Польське циклостильне видання «Наш Знак», що виходить щомісячно в Борасі (Швеція) і заступає позиції «Польського національного демократичного комітету» та «Польського стронніцтва людового» (ПСЛ); очолюваних на еміграції відомим польським людовим діячем Станіславом Міколайчиком*) в числі 28 за вересень ц. р. вмістило статтю Болеслава Пшибицького під наголовком «Проблема „Межимор'я“». Ця стаття (за малими винятками) своєю речевістю і об'єктивним підходом до проблеми майбутнього наладнання взаємин між Польщею, Україною, Білорусією і Литвою належить до дуже рідкісних у польській публіцистиці на еміграції і заслужує на те, щоб познайомити нашого читача з найсуттєвішими її місцями.

«Говорячи про „Межимор'я“, — пише „Наш Знак“, — зовсім не маємо на думці політичної концепції певних польських кіл на еміграції, які під цим терміном розуміють Польщу від Балтійського до Чорного моря в тій чи іншій державній комбінації з іншими народами на цьому просторі під гегемонією поляків. Не маємо теж на думці федерацію в ширших рамках, федерацію середньоевропейську, оперту на три моря: Балтійське, Чорне і Егейське. Маємо на думці географічний простір між ріками Одрою, Вислою, Німаном, Дніпром і Дністром, на якому

унауочне принципи національної державної самостійності, який є тісно пов'язаний з політичною демократією і свободою народів. Згадані пляновики не вважали за доцільне аплікувати його в проекції боротьби з большевизмом і тому не повинні дивуватися з осамітнення Америки в Азії і Східній Європі. А це такі великі шкоди, бо, не вважаючи на великі недотягнення своєї закордонної політики, США залишаються єдиним силовим реалітетом, який у сьгоднішній ситуації може успішно поборювати большевизм. З моральних причин Америка не повинна здавати сьгодні керівництво, що є зрештою не реальне, бо большевики вже ніколи не залишать Америки у спокої, і, хоч би й не було війни, проте холодна стане для США тим більше болючою. Щирим приятелем цієї країни і її свободолобного народу лишається тільки з меланхолією приглядатися дальшому розвитку.

Ярослав З. Пеленський

з почуттям нижчости супроти інших ніколи в цьому не погодяться признатися, навпаки, намагаються хизуватися своїми вигаданими перевагами, і при тому плекають ненависть до тих, кому заздрають.

Алдуз Гакслі у книжці «Подорож скептика по світу», написаній ще кількадесят літ тому, занотував, як ревно вчені Індії силувалися, що їх наука вища супроти європейської. Щойно на європейському континенті появлявся новий винахід, літак чи якась інша машина, як наукові установи в Індії мобілізували величезний науковий апарат, витягали стародавні рукописи і в них дійсно знаходили записи, що літак винайдений в Індії на багато століть раніше супроти Європи.

Щось подібне є в самохвальстві совєтському. Усі переваги над «капіталістичним оточенням» виявилися такими сумнівними, що вождям СССР стало зовсім ясним, що ніколи вони ні в чому не наддоженуть тих, кого давно загрожували перегнати в ділянці науки й техніки. Але треба підтримувати міт про те, що все повинаюдилося росіяни. Та якщо навіть за самодержавства, їм вдалося всіх випереджати, то тим більше їм мусить належати в усьому першість за найкращого в світі совєтського ладу. Так втрачається почуття міри, і міт виходить за межі пристойности.

Що ж думає з цього приводу совєтський громадянин, що змушений повторювати міт про вищість совєтських людей чужинцєві? Він радо поміняв би свою «радіоточку» на справжній радіоприймач, волів би прочитати чужу книжку, не тільки ту, яку дозволяють, а й на свій власний вибір, хотів би подорожувати і бачити той світ, що оцінюється нижчим супроти совєтського. Він певно знає, що з мітом не все в порядку, але мусить грати ролю, і то так вправно, щоб ніхто не міг розрізнити, що він говорить нещиро. А чужинний відвідувач СССР залише на кошт усіх совєтських громадян, що вони пишаються своєю вищстю перед заходом, як хтось писав, що вся Москва... молилася в день смерті Сталіна за його душу. АВС

живуть поруч чотири народи: польський, український, білоруський і литовський».

«Виходячи з заложень, що по розвалі комунізму ці народи будуть мати можливість свобідного вислову своєї волі, вважаємо за конечне вже сьгодні спокійно продискутувати проблему цього простору і творити передумови до її позитивного і демократичного розв'язання».

В дальшому автор згаданої статті зупиняється над відіграною в минулому ролю Польщі на цьому просторі, тобто в Україні, Білорусії і Литві, при чому, на жаль, попадає в уже загальновідому польську імперіалістичну термінологію, називаючи імперіалістичні прагнення поляків в минулому «державно-творчим чинником», а польський народ — «передовиком культурних здобутків Заходу». І дальше приходить уже до об'єктивнішого висновку, що український і білоруський народи від кінця XIX сторіччя проходять процес повного національного усвідомлення і виявляють життєвий гін до незалежності у формі модерної держави.

«Тепер, силою історичних змін, — пише далі згаданий місячник, — завдання Польщі на Сході зводиться не до заволодіння втраченими «кресами», а до підтримки українського і білоруського народів у здобутті повної від них незалежності і до заангажування їх до тісної культурно-господарської співпраці. Це є конечною передумовою для спаралізування імперіалістичних зазіхань Москви і засновком майбутньої федерації центрально-східної Європи».

«За якнайбільш полюбовне врегулювання польсько-українсько-білоруського конфлікту промовляють наступні моменти:

- 1) Змагання українців і білорусів до незалежності, абсолютна негачія будь-якого зв'язку з Польщею, який поменшував би їх суверенність.
- 2) Українська і білоруська проблема стала вже частинно проблемою повоеного світу, а доказом цього є свідчення п. М. Абрамчика, президента Білоруської Національної Ради, складене 28 червня ц. р. перед Комісією Керстена.
- 3) Не можна допустити до нового переселення на «креси» польської людности з-над Одри і Ніси і тим самим — до відходу з відзисканих земель.
- 4) Майбутність Польщі лежить в її теперішніх кордонах у формі суцільної національної держави.
- 5) Простір від Одри до Збруча і Двіни

для 25 мільйонів поляків створює небезпеку «розпорошення» і біологічного занепаду. Держава в цих кордонах буде знову державно виразно багатонаціональною з великими відосередніми тенденціями.

6) Гонитва за Польщею від моря до моря скеровує зусилля на блудні шляхи, і пропорційно зростає небезпека втиснення в рамки якогось варшавського князівства.

7) Польща, оперта на Одру і Ніссу, при приятельському східному запліччі має найліпші умови паралізувати німецький «дранг нах остен», створюючи добробут для громадян в індустріально-аграрній державі, а також має шанси культурного і господарського впливання на Схід...

8) В інтересі самого польського народу є побажання, щоб від російського колоса відмежували його сильні і незалежні держави.

9) За врегулювання цих справ промовляє звичайна пристойність і турбота про прийдешні покоління».

«Підкреслимо ще раз четвертий пункт, в якому є твердження, що тільки і виключно національна держава дає найкорисніші умови розвою. Ми мали в історії багато прикладів, коли великі і багаті, але багатонаціональні держави, як Габсбурзька монархія, Оттоманська Порта, старовинний Рим, імперія Джігіс-хана і Александрова Македонського показали короткотривалими, докотилися до упадку і перестали існувати...»

«В краю довершилася еволюція по-нянтя, і польський народ, змагаючись проти совєтського окупанта, забув кривди, заповідні українцями під час другої світової війни... На національні прагнення східних сусідів (польський народ) дивиться з зрозумінням і доброзичливістю».

«Загально очікується від наших сусідів подібного зрозуміння, доброї волі, і старанної співпраці; в цій справі повинна багато зробити політична еміграція обох сторін».

*) «Польський національний демократичний комітет» і ПСЛ, які згуртовують навколо себе головню найновіших, повосних польських емігрантів, стоять у гострій опозиції до «польського уряду в Лондоні», репрезентованого А. Залеським, а також і до недавно створеного «тріумвірату» (ген В. Андерс, Е. Рачинський і Т. Арцішевський).

ОГЛЯД ПОДІЙ В ССРСР

Дальші бюрократичні реформи „колективного керівництва“

БРАК ФАХІВЦІВ В ССРСР

Від половини серпня можна було зустріти в совєтській пресі інформації про новий тип шкільництва в ССРСР — т. зв. технічні училища. Московська «Правда» від 20. 9. містить передову «Перший навчальний рік у технічних училищах», з якої довідемося вже значно більше про нові технічні школи.

В усіх ССРСР має в цьому році початися навчання в 250 технічних школах; з цієї кількості на УССР припадає 67. До цих шкіл може вступати молодь, що має середню освіту. Навчання в них триватиме один рік. Школи мають випускати «висококваліфікованих робітників і молодший технічний персонал». Як підкреслює «Правда», йдеться про працівників тих фахів, які «особливо складні». Перераховано фахи в сільському господарстві: радіотехніки МТС, механізатори відтинків, електротехніки для сільської електрифікації і радіофікації, лаборанти сільсько-господарських лабораторій.

В основному цей новий тип шкіл іде по лінії здійснення фахового керівництва в усіх ділянках народного господарства ССРСР, бо ця думка була піднесена на минулорічних пленумах ЦК КПСС Маленковим і Хрущовим. Ішлося про те, що на всіх щаблях господарської машини досі сиділи нефахові люди, добирали звичайно в першу чергу за ключем політичного довір'я, що не могли собі дати ради з своїми завданнями; наслідком цього була імпровізація всього економічного життя країни. Крім цього примітивного керування, треба мати на увазі доведену до найвищого меж економічну централізацію; отже народна економіка мала велетенські втрати. На думку нових керівників Кремля, ці недомаганья мали б усунути фахівці.

Але і до добору чи вишколу фахівців підходять в ССРСР старими методами, «ударно», «по-стахановськи»; тож важко передбачити, які з цього будуть користі. Якщо йдеться про технічні училища, то їх зразу, без належної підготовки має постати 250. Одні з них, уже зорганізовані, почали навчання 20 вересня. Інші ще в стадії організації, але мають почати працю не пізніше як 1 листопада. «Правда» подає, що вже готові до навчання 200 шкіл, але відразу ж пише, що треба розуміти під словом «готові»: «В цілому ряді випадків приміщення для училищ не відремонтовані (розуміється, ці приміщення дібрані на швидку руч — П. Е.), не приділено устаткування, затримується добір кадрів майстрів (інструкторів) і викладачів». Далі йдуть приклади.

Беремо один з них: «В Керчі твориться технічне училище, що підготовляти має кадри для місцевих промислових підприємств, а керівники заводів нічого не зробили, щоб забезпечити училище кадрами майстрів, інженерів і техніків, забезпечити його необхідним устаткуванням». Розуміється, передова «Правди» повна закликів ліквідувати всі недомаганья і підкреслює про «велику народно-господарську вагу училища».

Думаємо, що цих інформацій уже досить, щоб мати уявлення про організацію і значення цих нових шкіл. Їх творять просто біля підприємств, силами тих фахівців, які є на підприємствах і при тому йдеться в першу чергу про «виконання норм». Можна сподіватися, що кількісна норма буде виконана, але якісно нові «фахівці», вже з дипломами, будуть в основній масі, мабуть, не кращі від колишніх, без дипломів, що мали принаймні досвід, але яких тепер звільняють з посад «інженерів», «техніків» чи «механіків» через брак того диплома.

При цьому більшовиками йдеться ще про іншу справу. Як ми вже інформували, підсовєтська молодь, що закінчила середню школу, а не може попасти у високі школи через брак «плечей» і місць, отягається від праці на виробництві. Технічні школи, що триватимуть тільки один рік, мають розв'язати це питання: дати середньозкільникам якийсь фах, щоб потім втягнути їх до фізичної праці.

ЗАОЧНЕ І ВЕЧІРНЄ НАВЧАННЯ

Подібну ціль — збільшити кількість фахівців — повинна мати нова реформа в заочному навчанні і вечірніх школах, введена «недавньою» постановою ради міністрів і ЦК КПСС («Ізвестія» від 25. 9., передова «За дальший розвиток заочної і вечірньої освіти»). Досі в ССРСР близько однієї третини всіх студентів вчилися в цій системі навчання — «без відриву від виробництва». Згідно з постановою РМ ССРСР і ЦК КПСС, їх число до 1960 р. має подвоїтися. Зроблено деякі «полегші» студентам цієї категорії, і постановою кладає натиск на те, щоб під-

нести рівень навчання в цього роду школах.

«Полегші» полягають в тому, що кожного року студенти діставатимуть двадцятиденну платну відпустку на час іспитів і вільний місяць на підготовку диплома, а учні середніх шкіл, під умовою успішного навчання — 10-денну, а на кінцеві іспити — 20-денну відпустку. Самозрозуміло, що це урегулювання має велике значення для заочників і курсантів вечірніх середніх і високих шкіл, коли зважити, що в ССРСР робітник прикріплений до підприємства і що за всякі пропуски в праці совєтські закони передбачають строгі карі.

Передова «Ізвестій» перекоує, що якраз ці «полегші» зменшать масовість відсівання студентів вечірніх і заочних шкіл, що досі було «більшое». Далі читаємо: «Разом з цим треба вжити заходів для покращання праці заочних і вечірніх навчальних закладів, що також допоможе закріпити і поширити контингент учнів. Причини відпаданья пояснюється ще тим, що навчальні установи

погано керують самостійними заняттями заочників, погано організують навчальний процес». З наведених і інших натяків, а також нарікань на брак підручників, виходить, що вечірні і заочні школи трактувалися в ССРСР як щось другорядне, їм не приділялося більшої уваги.

З усіх цих «реформаторських заяв» виходить, що щойно тепер всякого роду вечірні і заочні школи мають стати справді школами, а досі це була імпровізація школи, хоч передіє совєтська пропаганда розливалася тільки в похвалях цій системі навчання.

МЕШКАНЕВА БОЛЯЧКА

«Реорганізувати систему управління житловими будинками», — таку назву має велика стаття в «Ізвестіях» від 29. 9. Йдеться про проєкт реорганізації управління домами, який вислався з Ленінграду на розгляд ради міністрів РСФСР, а той факт, що він поміщений в «Ізвестіях», означає, що проєкт буде введений в життя.

3 СОВЕТСЬКОГО ЖИТТЯ

НА ВІДКУПІ У РВАЧІВ

Вечір. При виїзді з міста Ромен обабіч шляху сидять десятки людей з клужками, чомоданами. Вони щойно прибули поїздом і хочуть дістатися за 25 кілометрів у с. Сміле.

Нарешті, ось і попутна машина — самоскид. З кабіни виліз шофер, постояв, усміхаючись, поки в навантаженому вугіллям машині забралось чоловік 25, знову поліз у машину і включив мотор.

Ідемо... Але раптом серед поля машина зупиняється, шофер виходить з кабіни і проголошує:

— Платіть по п'ять карбованців кожний!

— Чому ж по п'ять? — обзивається хтось із кузова. — За віддал 25 кілометрів на попутній машині ми по командировак повинні платити не більше трьох карбованців.

— Тоді пересідай на свою командирівку, — глузливим басом відповідає шофер. — Платіть по п'ять карбованців, не то — висаджу, і ночуйте серед поля.

Після цієї перестороги він залазить у кузов і, світлячи кишеньковим ліхтариком кожному в обличчя, вимагає грошей.

— Дядю, доведіть за чотири, — просить якийсь хлопець. — Більше в мене не лишилося.

— Злазь! — наказує шофер. І тут же скидає хлопця з машини.

Так працює шофер Протасівської МТС, Смілівського району, Кузьменко. Справедливість вимагає вказати, що так само поводиться з пасажирами і шофер Протасівського маслозаводу Лисенко, шофер колгоспу ім. Леніна, Смілівського району, Мендрук.

Користуючись відсутністю регулярно-го пасажирського автополучення на цьому людному шляху, рвачі, подібні до названих, затримуються в місті до ночі, потім набирають пасажирів, вивозять їх у поле, де і визначають їм таксу за проїзд. «Зібрані» таким способом гроші вони кладуть у кишеню. І це безкарно повторюється майже щодня.

Вже кілька раз смілівські районні організації клопоталися перед Сумським облвиконкомом про організацію автобусного сполучення Ромни — Сміле. Нарешті, в цьому році Роменська авторота виділила одну автомашину. Але цей, з дозволу сказати, автобус витрачає на кожний рейс по 15—16 годин, бо водій щораз заїжджає до своїх родичів у хутор Красний — за 10 кілометрів убік від головного тракту. Він гостює, а пасажири чекають в кузові машини.

Г. Карпенко
(«Радянська Україна», ч. 218)

ЗОВОБ'ЯЗАННЯ
ЛИШИЛОСЯ НЕВИКОНАНИМ

Кожна людина, приходячи в совєтську установу, має право розраховувати що там поставляється до неї по-діловому, і, звичайно, вона вірить усьому, що їй там скажуть. На власному досвіді я зрозуміла, що будівельно-монтажне управління ч. 3. тресту «Укрміськгазбуд» не належить до числа установ, де працюють ділові люди.

Більше року тому я і двох моїх сусідів, власники таких самих, як і в мене, маленьких будинків на Борцагівській вулиці, вирішили провести газ. Проєктно-кошторисна контора Київського міськжитлоуправління взялася скласти

технічний проєкт. Строк було встановлено місячний, але це тривало шість місяців. Нарешті документи були одержані.

Прокладання газових сіток у нашому районі веде будівельно-монтажне управління ч. 3. Нас прийняли там дуже ввічливо і запропонували скласти договір. Ми зобов'язалися повністю оплатити працю — і негайно ж внесли гроші, а керівники управління обіцяли пустити газ у першому півріччі.

На цьому ввічливе ставлення скінчилося — про нас відразу забули. Всі строки минули, а будівельники нічого не зробили. Ми нагадували — і не раз! — робітникам будівельно-монтажного управління і їх начальникові т. Мельнику, щоб зобов'язання треба виконувати. Але товариші або відбуваються невіразними обіцянками, або роздратовано вигадують причини, та ще з таким виглядом, наче порушили договір ми, а не вони.

Двадцять два рази в загальній сумі ми ходили в управління, прохали, доводили, вимагали, втратили багато часу й сил. Коли ж байдужі будівельники виконають роботу, яку вони повинні були давно зробити, хоч би тому, що гроші за неї заплачені ще вісім місяців тому?

Л. Нарочна
(«Правда України», ч. 210)

У ЛІСІ БЕЗ ДРОВ

Передбачаючи надхід зими, мешканка Житомира т. Поліщук прийшла недавно на роздрібний склад міськпаливзбуду, щоб купити дров. Але на неї чекало розчарування: палива не було.

— Почекайте, може, буде пізніше, хоч твердо не обіцяємо. — сказали їй працівники складу. — Сходіть ще на склад Укрлісторгу.

Однак і на складі Укрлісторгу довелося почути таку саму відповідь:

— Зараз дров не маємо, зайдіть на склад міськмішторгу, там теж торгують дровами.

Але і в міськмішторзі т. Поліщук не поталанило.

— Чекайте, навідується... — неокреслено порадили їй.

Чекають і навідуються на паливні склади тисячі мешканців Житомира. Хоч навколо на сотні кілометрів розкинулись густі ліси — купити дров на зиму справа дуже складна. І не тому, що цим питанням ніхто не турбується. Навпаки, скоріше саме тому, що заготівлею і продажем дров, вугілля, торфу відають у місті занадто багато організацій: трест «Облпаливо», облспоживспілка, міськмішторг, лісторговельний склад Укрлісторгу, ліспромгоспи й ін.

Але, як водиться, у сімох няньок дитя без ока. Нема в торгівлі дровами належного порядку. Поперше, не видно пляновості в завозі палива — воно появляється то в одному місці, то в іншому, і покупцеві наздогнати його просто неможливо. Нелад і з цінами. Складометр дров твердої породи коштує в міськпаливзбуді 73 карб. 50 копійок, а на складі Укрлісторгу — 109 карб.; за тогу антрацит у міськмішторзі беруть 186 карбованців, у міськпаливзбуді — 195 карбованців, а на складі Укрлісторгу — 201 карбованець.

С. Качиков
(«Правда України», ч. 216)

Досі управління домами були організовані так: одно домоуправління охоплює 7—8 будинків площею від 10 до 12 тис. квадрат. метрів. В домоуправлінні працюють: голова, інженер експлуатації, кілька порт'єрів, грубників і ліфтарів і 7—8 будівельників, що повинні робити ремонт. Найгірше стоїть справа з ремонтами мешкань, тривогу з приводу чого підносить совєтська преса постійно.

Причиною занедбання ремонтів, на думку автора статті, брак фахового персоналу в управлінні домами, брак потрібних будівельних матеріалів і потрібних машин, погана організація праці і часто недбалство відповідальних людей. «Функції інженерів виконують люди, що закінчили 7 або лише 5 клас». — пише автор, а ці «інженери» повністю відповідають за проєктування всіх ремонтів, навіть дуже складних, що вимагають кваліфікації доброго інженера-будівельника. Через це багато ремонтів — нікудишні, а часто вони ще більше псуєть будови. Робітники-будівельники також часто не мають належних фахів, а якщо і є фахівці, то мало таких, які мали б усі потрібні професії, а при суцільному совєтському «плянуванні» просто неможливо дістати робітника «збоку» для потрібного ремонту. Напр., потрібно поправити водопроводи, а домоуправління не має потрібного фахівця або він захопив; отже мешканці дому мусять довго чекати, поки «вищі установи» дадуть каналізатора, і то вони дадуть лише тоді, коли справа нагла. Далі районні відділи домоуправління «пляново» дістають приділи будівельних матеріалів на кожний квартал і «пляново» його розподіляють між домоуправліннями.

Реформи мають полягати в «укрупненні» домоуправління, що охоплюватимуть по 40—60 домів, площею 80—85 тис. кв. метрів. Завдяки такому «укрупненню» мають бути сконцентровані і засоби (будівельні матеріали), і робітники, що матимуть більш фахових керівників, а на місце управдомів (на 10—12 будинків) придуть техніки-наглядачі, що матимуть контролювати потреби ремонтів і керувати працею порт'єрів, ліфтарів і грубкарів. Керування ремонтами і приділ будівельних матеріалів мають далі бути «за пляном». Отже можна сумніватися, чи набагато покращає справа ремонтів мешкань, бо причиною лиха є бюрократичне плянування, що ніяк не надається до того роду дрібних робіт, а проєктованими реформами це плянування буде закріплене ще більше.

БОРОТЬБА З МУСУЛМАНСТВОМ

Вже в 20-х роках українські самостійники на Придніпрянщині піднесли ідею «азійського ренесансу», основною думкою якого було, що підсовєтські мусульманські народи є найменше податні на русифікаційну політику більшовиків, і українці повинні створити з цими народами міцний союз у боротьбі за культурне відродження і державну незалежність. Різні голоси з Центральної Азії, в тому числі також і голоси з совєтської преси, стверджують, що дух спротиву мусульман ні трохи не послабився і що совстам просто нічого не вдалося зробити в напрямку соціалізації цих народів. Дуже вимовно ілюстрацією живучості старих мусульманських традицій може послужити стаття Н. Чумакова «Очахон ушла из школы» в «Ізвестіях» від 24. 9., що стосується питання раннього виходу заміж жінок — мусульманок у Таджикистані.

Н. Чумаков пише: «В середній школі Рахатінської кішлацької ради вчиться 540 учнів, в цьому числі лише 170 дівчат. В п'ятих класах на 72 учні — 24 дівчат; в шостих класах 52 учні, а дівчат всього 12, в сьомих класах з 48 учнів — 8 дівчат, у восьмих класах дівчат немає взагалі».

Автор пише, що ця картина типова для всієї республіки. Дівчата кидають школу і замолоділи виходять заміж. Як виходить із статті, совєтський уряд вживає всяких заходів, щоб перешкодити цій справі; між іншим, введено лікарські комісії, що мають устійнювати вік тих дівчат, що хочуть виходити заміж перед закінченням 18 років, але ці лікарські комісії видають фальшиві посвідки про вік (реєстрації народжень не проводяться), і це нишком підпирають вищі установи.

Звичайно, совєтський уряд акцентує одну з негативних традицій, які вже відживають і в незалежних мусульманських державах, бо лише з таким можна виступити публічно. Але цей факт вказує на те, наскільки безсилі в цих країнах совєтські «реформи» і в інших ділянках.

Бальянс лондонських нарад

Хто раз попікся, той дус і на холодне. Таке враження справляють постанови лондонської конференції дев'яти західних держав. Одні попеклися на німецькому милітаризмі, другі — на великопугливості та германобобії Франції. Вислід цього психологічного наставлення такий, що вся гра при закритих картах мала дуже низькі ставки, і лише «кібіци» збільшували газард ставок на одну або дві сторони. Всепотужні «круп'є» європейської рулетки, Даллес і Ілен, мусіли докласти пильності, щоб грачі Мандес-Франс і Аденауер у своєму запалі не потовкли дорогої порцеляни ОПАП-у. Передусім треба було вважати на темпераментного і балакучого Мандес-Франса, якому ввижалося марсове обличчя Аденауера в рекрутському однострої. Крім того, Мандес-Франс, не наче дві нагнітки, мучили два внутрішні питання: так би мовити, «Нью-діл» та «Нью-лук».

На одну нагнітку, «Нью-діл», крім бурякового монополію, що його приписали такі французькі «лікарі», американські «лікарі» ще поставили «оклади» у формі долларового фінансування індо-китайських держав та торговельних замовлень. Щодо лікування другої нагнітки, «Нью-лук-у», то треба було вдатися до застриків з «пеніциліни». Добрим «лікарем» показався тут генерал Франко, який висунув питання налагодити проблему Маржко, Тунісу і Альжир, вимагаючи для них повної незалежності. Ці два способи лікування поставили Мандес-Франса остаточно на ноги. Іжакувати вуса Молотова далі тривожили Мандес-Франса, який, тільки закриваючися Сарциною, відважився подати руку «озброєному Аденауєрові».

У кривому дзеркалі інспірованих інформацій з лондонської конференції і з змісту «протоколу лондонської конференції» ця картина є найбільше характеристична і відає психологічну атмосферу нарад дев'яти західних держав.

Значення і зміст «лондонських актів»

Значення лондонських нарад має не тільки внутрішньо-європейське, а і загальносвітове значення. Основне світове значення лондонських актів полягає в тому, що вони стримали кризу європейської політики і створили вихідні позиції для оперативного наступу західної дипломатії.

«Лондонські акти», підписані дев'ятьма міністрами закордонних справ у формі кінцевого протоколу, складаються з сімох документів такого змісту:

1) заява міністрів закордонних справ Франції, США і Великобританії про ліквідацію окупаційного статусу Західної Німеччини і про заходи в справі визнання суверенності Німецької Федеративної Республіки (НФР) і розміщення альянсько-німецьких військ на території НФР;

2) зміна і поширення Брюссельського пакту і запрошення до нього Італії і НФР;

3) заява Аденауєра про обмеження озброєння та військової продукції і про міжнародну контролю збройних сил Західної Німеччини;

4) гарантія Великобританії і пізніше США та Канади, що вони залишають свої збройні сили на європейському суходолі;

5) внесок вісьмох держав до ради ОПАП-у про прийняття НФР;

6) заява НФР, що вона не буде змагатися до об'єднання і зміни сучасних кордонів засобами збройних сил;

7) заява США, Великобританії і Франції, що метою їх політики буде об'єднання Німеччини, що остаточні кордони Німеччини усталить мировий договір, що ці зобов'язання вигасають з хвилиною об'єднання Німеччини і що напад на Берлін буде уважатися наступом на збройні сили цих держав.

Створення комісії і пляни нових конференцій

Подробиці всіх цих справ, принципово устійнених на лондонській конференції мають бути унормовані на окремих конференціях, а саме: 20 жовтня в Парижі про призначення НФР суверенності, 21 жовтня — про озброєння Західної Німеччини і 22 жовтня на раді ОПАП-у — про прийняття до цього пакту НФР.

Для підготовки цих конференцій покликають три окремі комісії:

Чотиричленну комісію з представників Великобританії, США, Франції та Німеччини з осідком у Бонні для підготовки акту про визнання суверенності НФР;

Семичленну комісію з представників Великобританії, Франції, Італії, Німеччини та трьох держав Бенелюксу з осідком у Лондоні для переведення ревізії і поширення Брюссельського пакту;

Дев'ятичленну комісію з представників США, Канади, Великобританії, Фран-

ції, Італії, Німеччини та трьох держав Бенелюксу з осідком у Парижі для опрацювання акту про прийняття НФР до ОПАП-у.

Концепційно лондонські акти становлять поступ у політиці зміцнення західного союзу. Сенсаційний крок зробила передусім Великобританія, яка відступила від п'ятсотлітньої традиції рівноваження сил в Європі, а перейшла на органічне пов'язання з Європою. З цим органічним пов'язанням (милітарно лише через чотири дивізії і тактичне летунство) кордони Великобританії вже не лежатимуть на Райні, а «переносяться над Вислу».

Змінений і поширений Брюссельський пакт має стати базою об'єднання сімох європейських держав. Змінений Брюссельський пакт являє собою вже більш практичну, ніж ЕОС, базу такого об'єднання. Оперативно він гнучкіший, бо має клявуло автоматичної спільної акції проти кожної агресії на одного з партнерів.

Відступлення від принципу творення понаднаціонального суверенітету уможливило участь у ньому Великобританії, а також злагіднос страх Франції перед німецькою майоризацією. На місце європейської армії мала б прийти коаліційна армія. Коли йдеться про 12 німецьких дивізій, то вони будуть контрольовані головним штабом ОПАП-у і «агентством контролі озброєння» при організації Брюссельського пакту.

Додаткові гарантії США і Канади у формі залишення їхніх збройних сил на терені Європи на необмежений час тісно в'яжуть обидві країни з Західною Європою. Сподіваються, що це покладе край всякого роду обвинуваченням США щодо ізоляційних тенденцій в її закордонній політиці.

Система, яку накреслила лондонська конференція, якщо вона буде прийнята, дає великі можливості приязного співжиття між європейськими народами і скріплює ОПАП як колективну оборону проти російської імперіалізму. Коли йдеться про взаємини Франції з Західною Німеччиною, то їх, як довго не розв'язана справа Сарцини, не можна вважати за виважені. Аденауєр, приймаючи добровільне обмеження озброєння і во-

єнної продукції, а також певне обмеження суверенності, виявив далекоюжну поміркованість і зрозуміння для французьких рементентів щодо Німеччини. Він мусів задовольнитися декларацією трьох західних великодержав, що метою їх політики буде об'єднання Німеччини мирними засобами. Лондонські акти дають базу для об'єднання Заходу, але тільки частинну розв'язку німецького питання. Вони творять нові вихідні позиції для Заходу відносно його політики до СССР. В серці Європи зникає одне джерело внутрішнього конфлікту, який тратить своє внутрішньо-європейське вістря, а на перший плян виходить дипломатична і холодна війна між Сходом і Заходом.

Милітарні постанови

Найважливіші постанови лондонської конференції — це постанови про включення німецького воєнного потенціалу в оборонну систему Заходу. Це включення наступило через поширення і зміну постанов Брюссельського пакту та ОПАП-у. Через поширення і зміну постанов Брюссельського пакту ця організація стає реальним інструментом європейської інтеграції. Дотепер тільки консультативна рада системи Брюссельського пакту дістане право виносити загальнозобов'язуючі рішення, а дотеперішні її функції мають бути передані «парламентарному тілові». Контролю над німецьким озброєнням виконуватиме «агентство контролі озброєння».

Коли йдеться про милітарні постанови, то лондонські акти просятують, що НФР матиме 12 дивізій, в тому числі найменше 3 танкові, тактичне летунство (від 1 300 до 1 500 літаків) і морські збройні сили лише середнього тоннажу. Західній Німеччині призначається право самій продукувати потрібну зброю. Ця постановка є ще однак оспорювана Францією. Зброю на перші контингенти Німеччина дістане від США, а частинно від Канади. Німеччина зрікається права продукувати атомову, хемічну і бактеріологічну зброю, далекострільну і з віддалі керувану ракетну зброю, воєнні кораблі понад три тисячі тонн, підводні човни понад 300 тонн і літаки стратегічного призначення. Всі збройні сили НФР мають

бути підпорядковані головному командуванню ОПАП-у. Це виключає існування німецького штабу на висоті оперативного планування і допускає тільки штаби тактичного керівництва. Якнебудь зміни щодо милітарних постанов можуть наступити лише за односторонньою постановою всіх партнерів Брюссельського пакту.

Відразу після конференції учасники приступили до обговорення лондонських актів, щоб здобути підтримку парламентарів і широких кіл населення. І так 6 жовтня лондонські акти схвалили вже парламентарні комісії зовнішніх справ у Бельгії та Франції, а 7 жовтня на цю тему відбулася широка дискусія у французькому парламенті і в німецькому «бундестагу». Як французький, так і німецький уряди намагаються якнайшкороше довести до ратифікації лондонських актів.

Промовив «десятий партнер»

Дуже цікава і характеристична є реакція Москви на лондонські акти. Ця реакція йде в двох напрямках. Перший репрезентує Вишинський, що на дев'ятій асамблеї ООН подав внесок про загальне роззброєння і контролю атомової зброї, а другий — Молотов, що виступив у Берліні з проєктом негайного виведення окупаційних військ з Німеччини, негайних розмов про переведення вільних виборів в усій Німеччині і заключення мирового договору з об'єднаною Німеччиною згідно з домового в Потсдамі.

Вістря совєтських дипломатичних внесків спрямоване на посилення надії на «мирне співжиття» і «мирне» розв'язання проблеми об'єднання Німеччини. Проекти Вишинського і Молотова — це далекоюжні поступки вимогам Заходу. Захід оцінює, що метою цих проєктів є торпедування ратифікацію лондонських актів. Москві йдеться передусім про те, щоб німецька армія не зміцнювала оборонних сил Заходу. Попередні пропозиції Молотова і Вишинського мали за мету концепційно порізніти уряди, а теперішні внески розраховані більше на мобілізацію широких мас проти французького і німецького урядів.

Як далеко піде совєтське втручання у внутрішні справи цих країн і які інструкції дістануть комуністичні партії і п'яті колони, відгадати легко. Метою цієї пропаганди є торпедування ратифікацію лондонських актів.

СИЛЮЕТИ МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ

Рішучий політик Франції

Якщо приблизно рік тому ім'я П'єра Мандес-Франса було мало відоме навіть у самій Франції, то тепер немає закордонної газети, в якій не було б надруковане воно кількакратно. Понад рік тому він був тільки одним із депутатів Національної асамблеї, а тепер він є тим прем'єр-міністром, якого Франції бракувало вже від довшого часу.

«В 1939 році, коли вибухла війна, мені було всього тридцять два роки. До цього часу я займався виключно економічними і фінансовими проблемами, яким я присвятив грубезні книги і довжелезні втомлюючі промови», — сказав раз про себе Мандес-Франс. Але вже в той час він був спеціалістом валютних проблем, і

це було однією з причин, чому в половині 1953 року, а вдруге — при кінці червня цього року запропоновано йому розв'язати урядову кризу. За кабінету Лянієля фінансові труднощі займали поважне місце.

Мандес-Франсові тепер 47 років. Його політична кар'єра є досить цікава.

Одержавши на виборах в 1932 році мандат департаменту Ір, Мандес стає у французькому парламенті наймолодшим депутатом. В 1938 р. він стає державним підсекретарем скарбу і наймолодшим членом уряду Третьої Республіки — йому був тоді всього 31 рік. Але це не були перші рекорди молодечости Мандеса. Здібний і інтелігентний, вже в початковій школі він займав сьоме місце в загальному конкурсі 800 учнів міста Парижу в 1919 р. Він склав іспит зрілості в 15 років. Маючи 18 років, він став наймолодшим з-поміж докторів права у Франції, у 20 років він стає професором в інституті соціальних студій і викладає студентам, що з них деякі мають 40 років.

З вибухом війни він зголошується добровільцем в авіацію. Коли підписано перемир'я, Мандес не може погодитися з капітуляцією і рішає дістатися до

Африки, щоб продовжувати боротьбу. Але це вважалося у Франції за дезерцію. Його ловлять і засуджують на шість років тюрми. Плян утечі народжується зразу. І він здійснює 21 червня 1941 року з тюрми у Клермон-Феррані, переписавши віконні грати і спустившись на шнурі. З камери він забирає з собою навіть свою валізу з деякими речами: для того, щоб не впадати в очі на вулиці.

Коли Мандес переліз через тюремний мур і опинився на вулиці, він мусів перервати свою втечу і втратити кілька надцять дорогих хвилинок: всього за кілька метрів, біля дерева, не завваживши його, стояла, обнявшись і цілуючись, пара закоханих. Вони дискутували про те, як провести дальшу частину ночі. «У нього була щодо цього одна виразна ціль, але вона вагалася і опиралась, — розказав про це Мандес-Франс. — Безконечне дискутування... Нарешті вона сказала „так“. Треба вам знати, скільки я проклинав тоді вашу чесноту, моя дорога незнайома закохана, і скільки я благословляв тоді вашу слабкість! В день, коли нам доведеться здати рахунок з наших діл перед Сотворителем, я візьму на себе вашу провину того вечора, бо я — присягаю вам — бажав її ще більше, ніж ваш закоханість».

Діставшись в лютому 1942 р. до Англії, Мандес вступає до французьких вільних летунських сил і бере участь у 13-ти налетах на континент. Але скоро Де Голь відкликає його, і Мандес входить до складу тимчасового уряду в Альжирі.

Після визволення, будучи незгідним з Де Голем щодо розв'язки деяких справ, він димісіонує — річ, рідко практикована серед французьких міністрів. Залишившись від того часу депутатом, він приблизно що шість місяців виходив на трибуну Національної асамблеї і в дво-годинній промові спокійно і холодно виявляв помилки урядів, політичні, економічні та фінансові і пропонував заходи, які — на його думку — єдино могли б звести Францію з шляху катастроф і упадку. В день, коли говорив Мандес, лавки депутатів, галерії журналістів і публіки були повні. Його слухали уважно всі, навіть противники. Але методи, які він пропонував, були такі радикальні, що ніякий з прем'єр-міністрів не мав відваги прийняти їх.

За такі промови Мандеса називали в

кулуарах Кассандрою. Але тепер видно, що заходи, пропоновані Мандесом, були правильні.

Підписання перемир'я в Індо-Китаї, введення реформ у Марокко і Тунісі, виготовлення економічного плану, підписання «лондонських актів» — ось бальянс урядування Мандес-Франса. Справу Європейської оборонної спільноти (ЕОС) теж треба записати зрештою на його рахунок, не зважаючи на те, що французький парламент її відкинув. Впродовж трьох років від моменту виготовлення проєкту ЕОС-у ні один з дотеперішніх прем'єр-міністрів, які в основному всі були прихильниками ЕОС-у, не піддав цього питання парламентові на дискусію. Зробив це нарешті Мандес-Франс.

Місцем урядування французьких прем'єр-міністрів є завжди готель Матіньйон. Але Мандес-Франс, який виконує теж обов'язки міністра закордонних справ, урядує на Ке д'Орсе — в будинку міністерства закордонних справ. Таким чином тут приміщується тепер, крім самого міністерства закордонних справ, також президія ради міністрів з її численними відділами, кілька державних секретарів і — з хвилиною його створення — теж і міністерство туніських і марокканських справ. Не диво отже, що мешканєва криза, що її відчувається у Франції, помічається і тут. У тісних бюрахах працює по два-три урядовці, а секретарки займають навіть лазнички; давня ідальна стала залогом засідань ради міністрів, а у відомому салоні годинників, де підписано стільки важливих договорів, Мандес приймає журналістів.

Мандес-Франс є людиною дії твердого слова. Дуже дисциплінований, методичний, амбітний і дещо арогантний у поведінці. У нього мало приятелів. Жінка і двоє хлопців-синів їх йому заступають. Він не курить і, замість загально вживаного у Франції вина, п'є молоко. В його бібліотеці самі серйозні книжки, головне економічні, і зовсім немає романів, тим більше кримінальних. В кіні він був останній раз ще під час війни.

Мандес уміє володіти собою: ніхто з його співробітників не помічав в нього вибухів радості чи злоби; він ніколи не нервується. Під час розмов із журналістами, навіть на найнебезпечніші і найважчі запити він відповідає з легкою усмішкою, коротко і ясно. Під час нарад з своїми співробітниками він терпеливо вислухує аргументи за і проти. Рішення приймає сам. Коли він його вже прийняв, воно є остаточним, і він буде його обороняти.

В. Г.

Під гіпнозою французького крутежу

Європейська політика західних держав від 1951 року, тобто від першого французького плану розв'язки німецького питання, перебувала під цілковитою гіпнозою французького крутежу, в якому знаходили смерть усі плани такої політики. Яка тому причина: брак вичуття реалізму чи дійсно, як твердить Москва, політичні протиріччя, яких годі розв'язати?

На політику складаються два фактори: сила і дипломатія. Сила в останній фазі означає воєнну готовність і загрозу вжити її для досягнення наміченої мети.

Дипломатія означає шукання союзників, організацію власного табору на можливо ширшій базі, і переговори з противником, щоб виелемінувати війну, якщо це можливе. Отже сила і дипломатія одна з одною нерозривно пов'язані.

Коли Черчіл на річному з'їзді консерваторської партії в Блекпулі нагадав 9 жовтня своїм союзникам цю істину, то це стосувалося американської дипломатії, яка надто підкреслювала свою силу і ігнорувала дипломатію, а зокрема — Франції, яка хоче робити великодержавну політику і ігнорує творення реальних збройних і господарських сил. Весь англо-американський конфлікт зводився до тактичного питання гри цими двома елементами, отже не був реальною загрозою. Промова Черчіла в Блекпулі є доказом, що Великобританія вирвалася з гіпнози, в яку втягнув її французький політичний крутеж. З цієї гіпнози вирвалася також і лейбористська партія, окрім її лівіці під проводом Бевена, яка голосувала проти озброєння Німеччини. Зате конфлікт між Францією і рештою західних держав щодо розв'язки німецького питання, в якому йдеться передусім про дванадцять німецьких дивізій, є дуже реальний і гіпнотизує всю західну політику. До мобілізації проти гіпнози французького крутежу, спричинилися Брюссельська конференція і провал Європейської оборонної спільноти (ЕОС) у французькому парламенті.

Франція у крутежі міжнародних сил

Господарська і збройна слабкість Франції, яку США і Великобританія проєктують зробити центром європейської політики і підсилити німецькими збройними контингентами, була причиною всіх неуспіхів європейської політики Заходу. Французький уряд не знаходив сил, щоб виплисти з крутежу різних відосереднених сил і германобобських настроїв широким французьким мас. Сильний натиск США, Великобританії та інших партнерів ОПАП-у, щоб позитивно розв'язати німецьке питання не давав дотепер жадних успіхів. Слушно чи не слушно, але західні держави у підтримці уряду П'єра Мандес-Франса французькою комуністичною партією добачали послаблення європейської політики. Постає парадоксальне становище: США і Великобританія, які хочуть мати сильну Францію і передати їй провідну роль у Європі, не можуть цього досягнути, бо французькі партії, вірніше парламент, у плянах, опрацьованих такий французьким урядом, вбачають щось цілком протилежне.

Як було з проєктом про ЕОС, так є тепер з «лондонськими актами». Західна дипломатія і французький уряд уважають «лондонські акти» великими здобутками, а французький парламент — поразкою, актами, які поставили під натиском Вашингтону, Лондону, Бонну і Брюсселю. На думку французів, вони понижують їх національну гідність. Що існує сильний натиск на Францію в розумінні Даллеса про недопущення Франції до політичного самогубства, яке тягло в провал також і західні держави, — не підлягає сумніву. Але, як відомо, Вашингтон, Лондон і Бонн — це не одинокі місця, з яких впливають на французьку зовнішню політику. Далеко більший вплив на політику Ке-д'Орсе має Москва через комуністичну партію Франції, через сучасне становище в Індії-Китаї і революційне підпілля в Тунісі й Марокко. Наслідком такого перехрещування впливів і концепцій є труднощі у знайденні середньої дороги і в дипломатичній оперативності французької політики.

США, Великобританія і головне командування ОПАП-у вже три роки чекають на німецького воєнка, потребу якого для оборони Європи визнають усі одностайно. Чекають лише тому, щоб тим часом заспокоїти вимоги Франції і щоб Франція сама устійнила своє місце в сучасній констеляції сил світу. З цієї ситуації випливали поступки США відносно війни в Індії-Китаї, яку вони фінансували. Але і ці поступки не змінили політичної ситуації у Франції. Новий стиль французької політики, який започаткував Мандес-Франс, ще не дав жадних тривких передумов для стабілізації французьких внутрішніх відносин. Мандес-Франс ще не символізує туги народу за стабільністю уряду і його політики, лише репрезентує

сми про великопотужність Франції і славу її у світовій політиці. Мандес-Франс щонайбільше може вважатися за «поміст» між французьким націоналізмом і «політикою миру». Це ставить уряд на хитку хвилю політичної кон'юнктури боротьби між Сходом і Заходом.

Переломові зміни

З-під гіпнози французького крутежу перші отряслися США. Вистачить пригадати гострі заяви Даллеса, Новленда, Айзенгауера і Грюнтера, які вказували на самогубний курс французької політики, заповідали «болісну зміну» відносно Франції і перестерігали перед втягненням США в самогубний крутеж французьких концепцій. Фактичний поміст між Францією і рештою європейських країн побудувала щойно Великобританія. Цим помостом стала заява Ідена про залишення чотирьох британських дивізій і тактичного летунства на європейському суходолі. Ці гарантії Великобританії, якими вона органічно зв'язується з Європою, Мандес-Франс і французький народ уважають історичними актами і новою базою для об'єднання Європи. Можна вже тепер ствердити, що ця заява зліквідувала поширення європейської кризи довір'я і поставила решту європейських країн під моральний тиск для роблення взаємних поступок. Заява Ідена дозволила учасникам лондонських нарад переплисти повз Сцїллу, якою було питання визнання німецької суверенності, однак мимо Харібди ще не вдалося

проплисти, як довго не розв'язане питання Сарцини і контролі німецького озброєння. Плян контролю, що його за-проєктував Мандес-Франс, створить колосальний бюрократичний апарат, який обтяжуватиме все господарство Євроспи. Про успіх або неуспіх лондонських нарад остаточно свідчитиме ратифікація «лондонських актів» французьким парламентом, яка виведе Францію з між-партійного крутежу. Не маловажним є факт, що Європа отряслася з гіпнози, в якій тримав її французький крутеж. Парламенти всіх держав учасників лондонських нарад уже склали доказ непохитної віри в реальність політики, зафіксованої лондонським протоколом. Не маловажним є факт, що це усвідомила Франція.

Мандес-Франс знає, що коли він не доб'ється від французького парламенту схвалення його політики, апробованої його підписом під лондонським протоколом, і не дасть заporуки, що вони будуть ратифіковані, то Франція опиниться в ізоляції. Тому голосування над лондонськими актами було зв'язане з питанням довір'я до політики уряду. Триденні дебати у французькому парламенті показали, що у Франції існує сильний спротив щодо німецької армії та німецького штабу, сумнів щодо ефективності контролю німецького озброєння і нехиті супроти французько-американського партнерства. Хоч вислід голосування вирішує справу приналежності Франції до західного блоку, однак не розвіює

В Лондоні досягнуто порозуміння

Лондон, початок жовтня 1954

Перші дні лондонської конференції аж ніяк не давали підстав надіятися на її успіх. Перший і другий день нарад у старій палаті Лянкастер, побіч Бакінгемської королівської палати, стояли під знаком льодової атмосфери. Неначе скептичний обсерватор, поведився американський державний секретар Даллес, інші члени конференції, головою Мандес-Франс і канцлер Аденауер, ледве спромагалися на вимушені усмішки для кількох допущених фоторепортерів. Найбільше погідним і навіть певним себе був англійський міністер закордонних справ Ентоні Іден, заявивши, що його виголошена третього дня конференції, властиво вирішила вислід конференції, що її деякі лондонські газети називають найважливішою від часів версальського договору.

Це порівняння остільки вірне, що в палаті Лянкастер наступила докорінна зміна дотеперішньої зовнішньої політики і стратегії Англії, яка остаточно покинула свою політику відокремлення від Європи і, погоджуючись на залишення чотирьох дивізій і тактичного летунства на континенті на протязі 50 років, тісно зв'язала свою долю з рештою ще вільної Європи. Дотеперішнє становище Англії, що вона, мовляв, бувши зв'язаною з своєю спільнотою народів, не може в своїх зобов'язаннях щодо Європи давати першество перед домініонами було відхилене самими таки членами комонвелту. Австралія і Канада, а також і інші домініони, заступають сьогодні погляд, що, якщо більшезвизм опанує Західну Європу, то автоматично будуть в основних порушені оборонні системи їхніх країн, і тому навіть домагалися від Англії, саме маючи на увазі добро комонвелту, вирішально влестися в західноєвропейську інтеграцію і її очолити.

Англія очолює європейську спільноту

Сьогодні вже можна твердити, що залучення на лондонській конференції порозуміння дев'ятьох держав щодо привернення Німецькій Федеративній Республіці незалежності і її озброєння у великій мірі становить заслугу Англії і Ідена. Усвідомивши собі небезпеку, яка постала б для Англії і Європи в наслідок відтягнення з континенту американських збройних сил (про це недвозначно говорив на конференції Даллес), Англія вирішилася на далекосяжну зміну, давить на переставлення своєї політики і стратегії, і це уможливило підписання т. зв. «final act» — остаточного акту, яким завершено лондонську конференцію.

«Остаточний акт»

Він складається з шістьох розділів, які устійнюють такі справи:

Німецька суверенність. Три окупаційні держави заявляють про бажання закінчити стан окупації Німеччини і скасувати альянтську високу комісію, задержуючи покищо тільки нагляд і компетенції відносно тих справ, які випли-

вають з міжнародного становища. Остаточне зформування цього акту повинно бути переведене негайно на ратифікуванні постанов лондонської конференції парламентами договірних держав. Далі, три окупаційні держави, «визнаючи неможливість позбавлення великої країни прав, питомих вільному і демократичному народові», висловлюють бажання включити Німецьку Федеративну Республіку на базі рівності до дії, спрямованої на користь миру і безпеки.

Брюссельський пакт. Для здійснення європейської інтеграції і посилення своїх оборонних спроможностей, договірні сторони погодилися запросити Німецьку Федеративну Республіку і Італію приступити до відповідно змодифікованого Брюссельського пакту, щоб таким чином уможливити озброєння згаданих країн, а головню Німеччини.

Гарантії. США, Англія і Канада дають заporуку, що нестимуль політичну і військову співвідповідальність за інтегральність status quo, а заатакування ворожою силою однієї з договірних сторін автоматично потягне їхню інтервенцію. Допомога США зостається такою, як це передбачено було в договорі про Європейську оборонну спільноту (ЕОС), а Англія зобов'язалась утримувати на континенті 4 дивізії і тактичне летунство.

Контроль. Ідучи назустріч вимогам Франції обмежити і контролювати німецькі озброєння, а також заборонити продуктування на території Німецької Федеративної Республіки атомової, хемічної та бактеріологічної зброї і далеколетних та керваних стрілен, вирішено запровадити спеціальну контрольну інституцію, яка пильнуватиме постанов конференції.

Вже перед остаточним осягненням згоди Мандес-Франс поставив ці вимоги в дуже гострій формі, і в зв'язку з цим відбулася 11-годня нарада, під час якої Даллес, Іден і Спак намагалися злагіднити вимоги Франції. Щойно заява Аденауера, згідно з якою Німеччина добровільно перебирає зобов'язання не продукувати на своїй території згаданих родів зброї, уможливила остаточне оформлення акту. В ньому, щоб обминути дискримінацію Німеччини, говориться про заборону продуктування згаданих родів зброї на стратегічно загрозованих теренах, а евентуальна зміна цієї постанови узалежнюється від одноголосного рішення договірних сторін.

Прийняття Німеччини до ОПАП-у. Договірні сторони поручили найближчому пленарному засіданню Організації північно-атлантийського пакту запросити в члени ОПАП-у Німецьку Федеративну Республіку на правах, однакових з іншими чотирнадцятьма членами цієї організації.

«Остаточний акт» кінчається заявою про мирний характер договору, спеціально підкреслюючи, що «німецький уряд ніколи не буде змагати до насильного об'єднання Німеччини і до зміни її теперішніх кордонів засобами сили».

побоювань, що у Франції може прийти до влади уряд, який поставить на союз з Москвою. Франція ще не виїшла з післявоєнного політичного крутежу міжпартійної політики.

Небуденній активності і рішучості Мандес-Франса вдалося зібрати біля себе гурт людей, які рішені проломати розпорощеність французької політичної думки і надати їй твердого прозахіднього курсу. Мандес-Франс почав цей курс від ліквідації гіпотези колоніальних обтяжень в Індії-Китаї і Тунісі. Він поставив на денний порядок також господарське оздоровлення Франції. Його план французького «Нью-дїл-у» чи НЕП-у, який мав бути передумовою і базою активної закордонної політики, дотепер ще не набрав реальних контурів. Замість широких господарських реформ лише переорганізовано горільчаний монопол, на цукровий, що відтяжило бюджет на пару мільйонів франків, видаваних як субвенції на бурякову продукцію.

Мандес-Франс започаткував «Нью-дїл-у» французької політики, впроваджуючи свої радіозвіти для французького народу. Їх радше можна вважати керованою інформацією для психологічного і політичного формування загальної думки, ніж якоюсь новою політичною реформою, яка могла б змінити атмосферу партійного крутежу. Заслугою Мандес-Франса є теж винесення цього куларного крутежу на світло дня і примушення французького парламенту схвалювати остаточні вирішення. Ліквідуючи кризи і рішення про курс своєї зовнішньої політики, Франція починає ставати поважним партнером у світовій політиці. М. Б.

Ще в останній хвилині — криза

Ї викликав своїм гострим і, як виглядало, неупусливим формулюванням обмеження німецьких озброєнь французький прем'єр Мандес-Франс. Постає враження, що конференція застрягне в сліпим завулку розбіжності поглядів. Щойно нова нарада, в якій взяли участь тільки міністри, маючи при собі лише по одному дораднику, і на якій Аденауер склав свою заяву, уможливила узгодження поглядів. В зв'язку з цим у лондонських політичних колах можна було почути ряд міркувань про поведінку Мандес-Франса; деякі з цих міркувань були дуже критичні, при чому шефові французького уряду приписувало злу волю і висловлювано йому недовір'я. Інші вбачали у поступуванні Мандес-Франса намагання виступити перед французьким парламентом з прийнятним для французів пляном озброєння Німеччини. Не можна забувати, що друга передумова ратифікації договору паризьким парламентом, яку раз-у-раз підкреслював Мандес-Франс — позитивне полагодження проблеми Сарцини — остається ще відкритою і має бути остаточно вирішена в розмовах Бонн — Париж.

«Ліквідуємо минуле — підготовляймо майбутнє»

Так звучить одно речення «остаточного акту», і справді в цьому дусі і були переведені наради лондонської конференції, принаймні коли йдеться про переважнюю більшість її членів. Рівночасно з підписанням «остаточного акту» встановлено дати майбутніх зустрічей, на яких мають бути устійнені деталі і тексти протоколів у тих справах, щодо яких за браком часу на лондонській конференції було прийнято тільки засадничі рішення. Отже вже 20 жовтня Аденауер і представники трьох окупаційних держав Німеччини устійнять і підпишуть акт закінчення стану окупації, а ще через два дні пленарне засідання ОПАП-у прийме Німеччину в ряди атлантийської організації.

Якщо французький парламент ратифікує, як це приобіцяв Мандес-Франс, лондонський «остаточний акт» (очевидно якщо перед тим в якийсь задовільний для обох сторін спосіб буде полагоджена справа Сарцини), то лондонська конференція закінчить довгий і тяжкий період європейської інтеграції, і в цій разі вона набере не меншого значення, ніж колись версальський договір. Тут заступається погляд, що теперішня розв'язка вплетення Німеччини в оборонну систему Заходу шляхом прийняття її до ОПАП є крапкою за розв'язку, передбачену в ЕОС-і.

Загально панує в тутешніх політичних колах вдоволення з успішного закінчення конференції.

Але в парі з оптимістичними настроями, неначе хмари на яснім видюколі, зависла непевність, чи ратифікує «остаточний акт» Франція. Цю непевність підсилюють думки про те, яка буде реакція СССР на довершену європейську інтеграцію, а головню на озброєння Німеччини.

Л. О. Ортинський

В. ЦИМБАЛІСТІЙ

ПРОТИ СЕКТАРСТВА

(З ПРИВОДУ ДИСКУСІЇ ПРО МИКОЛУ ХВИЛЬОВОГО)

Українській еміграційній пресі не бракує тем для полеміки. Ними стають не лише питання конкретної політики: за існування різних політичних груп і центрів. Це було б самозрозумілим, але полеміка точиться й навколо питань, здається, далеких від поточної політики, проте вони не менш пристрасні і не меншою мірою пов'язані з антагонізмом політичних груп.

Коли однак приглянутися, в яких формах і в якій атмосфері відбуваються ці дискусії і до чого вони призводять, ледве чи їм можна приписати якусь культурно-рушійну і формуючу вартість. Замість допомагати одиницям знаходити правду, замість бути фактором прогресу їх думання, вони скоріше паралізують самостійну думку людей, віддаляють їх від пізнання дійсного стану речей, а громадянство розбивають на штучні табори з типовими рисами сект. Одиниця, втягнута в один табір-секту, перестає думати своїм розумом і починає приймати за святе те, що речник групи чи її ідеолог проголошує. Так, замість запліднюючої дискусії думаючих і зацікавлених одиниць, народжується полеміка між сектами. Чи бачив хто, щоб секти віруючих могли домовитися або чогось взаємно навчитися?

Сектарський підхід, що так часто характеризує наші полеміки й дискусії, найвиразніше виявився в полеміці навколо постаті Хвильового. Тому на цій дискусії зупинимось трохи довше. Дискусію розпочала й підсилює одна секта «антихвильовців» (існують секти, члени яких об'єднують єдиною їхньою настановою — «анти»), що народилася в тому непрозорому середовищі, яке популярно називається бандерівським. Сектарство групи виявляється в тому, що із спадщини Хвильового вирвано один елемент, одну думку, надано їй перебільшеного значення і підсунуто віруючим членам секти як усю «правду» про Хвильового. Вихоплено з його життя й творчості ідею «загірної комуні» чи націонал-комунізму і забуто все інше, наприклад, що Хвильовий першою мірою письменник, який має і матиме своє місце в історії української літератури, що, крім ідеї «загірної комуні», він висловив і зробив ще багато такого, що й для нас актуальне і що має своє незаступне позитивне значення в нашому історичному процесі. При такому узагальненні одного елементу сектарі виявляються нездібними оцінювати людей і діячів інакше, ніж за схемою: «свій» і «ворог». «Свій» обдарований всіма найкращими прикметами, він «святий», «непомилний», «ідеал» для наслідування. «Ворог» — це уособлення всього зла, це «виклятий», «сретик», якого треба знищити, щоб і сліду не лишилося. Віра сектанта робить його сліпим на багатогранну дійсність, вбиває спроможність вільно користуватися своїм розумом для пізнання правди. Його думка деформована для потреб його сліпої віри. Тому коли секта проклинає Хвильового, вона ніяк не може зрозуміти, що хтось інший може бачити в цій постаті щось позитивне. А як хтось такий є, то він теж «комуніст».

В підході до ідейної спадщини визначних попередників, мислителів, письменників людина об'єктивного, незвиченого думання повинна б, на нашу думку, розрізняти в них «елементи живі» і «елементи мертві». Деякі їхні ідеї і концепції виявилися новим етапом поступу людської думки, рушійною його силою на багато століть, вони були ферментом, що запліднював думку наступних поколінь. Мов дерево, з доброго зерна, вони розросталися в часі. Такі ідеї можемо вважати вічно живими: як здорове зерно, вони криють в собі джерело свого пізнього життя. Але в ідейній спадщині навіть найвизначніших мислителів є чимало ідей, що не виявили жодного впливу на інших. Вони були мов би мертворождені від початку: на їх появу ніхто не відгукнувся. Іншим разом їх прийняв тільки малий гурт найближчих учнів і приятелів мислителя, його безпосередніх визначців. Та після деякого часу вони всихали, як галузі дерева, не обдаровані життєвою силою. Це і є ті ідеї, які ми назвали «елементами мертвими» в духовній спадщині людини.

Застосуємо ці розрізнення на одному прикладі. Відомо, що Платон належить до тих філософів, що мали тривалий і досі не вигаслий вплив на розвиток європейської культури. Коли ж читати його твори, легко переконалися, скільки в Платона було концепцій і ідей, які залишилися в його спадку «елементами мертвими». Наприклад, у своїй «Республіці» Платон пропонує забирати малих дітей від батьків і віддавати на державне ви-

ховання. Він пропонує усуспільнення матеріальних дібр, спільноту жінок і т. п. Можна сказати, Платон висловлює у своєму найважливішому творі комуністичні ідеї. Так і прийнято говорити про «комунізм Платона». На щастя, ці ідеї Платона залишилися мертворожденими. Їх ніхто не продовжував безпосередньо після нього. Може, вони запліднювали думку якого пізнішого соціального реформатора чи доктринера, але такі випадки лишилися поза загальним річизем європейського культурного життя. Чи не було б тепер абсурдом оцінювати вклад Платона в європейську культуру на основі його кількох комуністичних ідей, що лишилися мертвими елементами його спадщини? Для нас і для історії лишилися не той Платон, що погоджувався на існування невольничства, для якого невольники мали вартість речі (згідно з ментальністю того часу), не той, що хотів би завести спільноту жінок і усуспільнення матеріальних дібр, а той, що дав імпульс європейській філософії, що висунув кілька проблем, які від того часу не переставали цікавити й непокоїти філософів думку.

Це розрізнення між живим і мертвим має своє значення і в оцінці інших філософів (Декарта, Канта, Гегеля та ін.), як і в критичному підході до різних теорій і концепцій, навіть коли вони стосуються фізичних явищ, психології чи національної історії. Наприклад, із спадщини З. Фрейда сьогодні відкидається багато елементів, як «мертвих», це однак не означає заперечення вартості тих багатьох психоаналітичних відкриттів, що залишаються тривалим вкладом у психологію і медицину.

Цей самий принцип розрізнення треба застосовувати при оцінці постатей нашого минулого, зокрема останнього сторіччя: Михайла Драгоманова, Михайла Грушевського, Вячеслава Липинського, Миколи Хвильового й ін., навколо яких невгає полеміка. Сам факт «викликання» їх, з одного боку, і «забронзовування» — з іншого, зраджує брак критичного й об'єктивного підходу до їх діяльності й творчості, тобто брак розрізнення в них живих і мертвих елементів. Коли когось з них поборують, то звичайно на основі кількох вирваних ідей, які вже давно мертві, і при тому забувається інше, що саме лишилося тривалим, живим і позитивним у їх спадщині.

Наприклад, Драгоманова поборують досі деякі середовища за його федералістичні ідеї, за його космополітизм, лібералізм тощо. Не думуючи, що в той час навіть федералістичні ідеї були справжньою революцією для політично неактивних українців, не бажаючи зрозуміти наші дні, що сьогодні ці ідеї вже мертві і не складають ніякої небезпеки. Наші визвольні змагання їх поховали навіки. Значить, вони не виявилися життєносними в історичному розвитку українського народу. Зате за Драгомановим лишається його вклад в українську на-

ДЖОН СТЕЙНБЕК

ТОРТИЛЛА ФЛЕТ

(УРИВОК З РОМАНУ)

— Тепер, — сказав Ісус Марія, — я розкажу вам одну історію, і ви побачите, чи зможете з неї сміятися. Коли я був маленьким хлопчиком, я грався з Петі Раванно. Звинний хлопчина, цей Петі, але завжди в скруті. Він мав двох братів і четверо сестер, і потім це був його батько, старий Пете. Вся родина тепер розсіялася або вимерла. Один брат в Ст. Квентені, другого убив японський садівник за те, що той украв віз кавунів. А дівчата — що ж, ви знаєте, які дівчата. Вони всі розійшлися. Сузі саме тепер в хаті старого Дженні в Салінас.

Тож залишилися лише Петі й старий. Петі ріс, і вічно з ним щось траплялося. На якийсь час послали його в дитячий притулок, а потім він повернувся додому. Кожної суботи він був п'яний і стало до понеділка у в'язниці. Його батько був по-своєму приємною людиною. Він напивався з Петі кожного тижня. Вони майже завжди були разом у в'язниці. Старий Раванно почував себе дуже самотнім, коли він там бував без Петі. Він любив Петі. Все, що робив Петі, робив і старий, уже коли йому було шістьдесят років.

— Чи пригадуєте ви Грасі Монтез? — спитав Ісус Марія. — Вона була не дуже доброю дівчиною. Коли їй було дванадцять років, прийшла в Монтері фльота, і Грасі, такою молодою, як вона була, зачала свою першу дитину. Вона була гарна, розуміє, моторна, і мала гострий

уку, його могутній імпульс українському політичному життю, його патріотизм, що захоплював інших, його діяльність на користь України за кордоном.

Якщо сьогодні щораз більше людей, схильних високо оцінити постать Липинського, то напевно не на основі його ставлення до Петлюри, суб'єктивної оцінки діячів УНР, не на підставі його участі в гетьманському русі і пізнішого відходу від нього. Його осуди й рішення були зумовлені часом, обставинами, вони мають чисто історичний характер. Вони для наступних поколінь стали мертвими й необов'язковими. Але лишається тривалий його вклад в українську політичну думку на майбутнє: ідея українського консерватизму, до Липинського нехтувана й непопулярна в українському суспільстві, та численні твердження про різні проблеми нашого національного життя і ставлення. Крім того, важливе місце займає Липинський в українській історіографії як один з засновників її державницького напрямку.

Грушевський і Петлюра переходять в нашу традицію не як ті, що помилялися в перші дні революції, а як ті, що започаткували найновіший період історії України, період її свідомих і цілеспрямованих змагань за відновлення державності. Подібне й з Хвильовим. Він увійшов і залишиться в нашій позитивній традиції як один з могутніх рушіїв процесу нашого становлення як нації не тому, що деякий час вірив у комуністичну ідею. (Зрештою, хто тоді в Європі не вірив у неї: найкращі уми й письменники шукали виходу з задущливої післявоєнної атмосфери і знаходили

3 китайських поетів

(За еспанськими перекладами Марсели де-Хуан)

ЛІ ТАЙ ПЕ

ХРАМ НА ГОРІ

Храм заснув уночі на вершині святої гори.

Звіди можна б і зорі хватати рукою, Та боюсь навіть голос підвести в нічній тишині,

Бо не смію тривожити мешканців неба.

БЕН ЧЕН КІН

НА ПРОЩАННЯ БРАТОВІ

Вода у Великій Ріці у одвічному русі. Думки подорожнього дальнього є нескінченні.

Хіба, облітаючи, квіти за гілкою плачуть? —

На землю спадають вони без найменшого звуку.

ТСЕ ЛАНЬ

ПІСНЯ ПРО СІАНЬ-ЯНЬ

В тузі глибокій за тим, хто на півдні має друє,

Дім свій лишив, щоб на березі жити морському.

Будуть проходити тисячі й тисячі щогол,

Та під моїми дверима не спиняться жодна.

Переклав І. КАЧУРОВСЬКИЙ

ї в комунізмі. Про це знаметито свідчать колишні комуністи у збірному творі під назвою «У па до к б о ж к а»). Хвильовий увійде в історію в першій мірі як письменник, як аніматор літературної дискусії з її центральним питанням: «Україна чи Малоросія», і головне — як той, що своїми ідеями і своєю сметрою вказав шлях майбутнього розвитку України, тобто її відірвання від Росії та її орієнтації на європейські традиції.

Основною помилкою полеміки проти Хвильового, Драгоманова чи інших є те, що вона ведеться проти деталей, давно вже похованих історією. Фанатизм полемістів не дозволяє їм глянути на цілість спадщини великих попередників, розуміти її на тлі епохи і обставин та оцінити її вартість у довгом процесі нашого історичного національного становлення.

Яке місце посідає Хвильовий у цьому процесі? Автор не почуває себе покликаним дати повну відповідь на це питання. Те, що буде сказане, є лише скромним жмутом рефлексії до цієї теми.

На думку Драгоманова, два великі національні завдання стояли перед українським народом в козацьку добу історії: відпір польського натиску з заходу і здобуття від татар чорноморських степів. Боротьба проти польського панування і проти турків та татар були завданнями насправді всенародними, вони становили не лише зміст політичних комбінацій, але відчувалися всіма верствами народу. Докази на це: війна проти турків і татар, явір, чорноморські походи, з одного боку, і протипольська боротьба — з другого, врилися в народну пам'ять, наповнили собою козацький епос. Зате заходи Виговського, Дорошенка, Мазепи, Орлика не знайшли відображення ні в думах, ні в піснях, або відбилися тільки негативно. «Протимосковський фронт не відчувався нашими предками як справа насушна. Не вміючи дати ради рівночасно на заході і на півдні із труднощами свого природного становища, українці 17. і 18. ст. готові були йти на поступки у відношенні до Москви. На зруйнування Січі, на скасування автономії Гетьманщини не прийшла реакція у вигляді якоїсь національної революції. Але ж бо в цей самий час відбувалися: ліквідація Криму, що відкривала для населення велетенські степові обшири, та поділи Польщі, цей давній постулат української політики із заповіту Богдана Хмельницького». Шойно із заником турецької небезпеки (при кінці 19. ст.) та загроз з боку Польщі (після невдачі польського січневого повстання 1863) висувається на перше місце справа упорядкування наших взаємин з Росією. (Погляди Драгоманова, включено з цитатами, взяті з студії І. Лісяка-Гудницького «Драгоманов як політичний теоретик», «Аналіз УВАН», т. II, ч. 1 за 1952 та з його ж статті «Із драгоманівських студій» у «Студентському віснику», ч. 1 за 1948).

Кожен, мабуть, погодиться з тим поглядом Драгоманова, що найголовнішим національним завданням, що стоїть перед українським народом в нашу добу історії, є ревізія наших стосунків з північним сусідом, байдуже, мирним чи збройним шляхом вона відбудеться. Печ.

(Далі на 8. стор.)

Після того старий Раванно пішов додому. Петі спитав: «Тобі щось сталося, батьку?»

«Ні, Петі», відповів старий, «мене лише непокоїть, що ця Грасі не хоче бути твоєю, щоб ти видужав».

— Гарячу кров мали вони всі, ці Раванно!

— І що, ви думаете, потім сталося? Петі пішов до Чін-Кі розрізати карака-тиць і робив Грасі подарунки, великі пляшки парфумів «Фльоріда» і стрічки, і гамаші. Він її фотографував на свій кошт, навіть у фарбах.

— Грасі приймала всі його подарунки, утікала від нього і сміялася. Ви мусіли б чути цей сміх. Хотілося рівночасно її душити і пестити. Хотілося розрізати її, щоб витягнути те, що в ній було. Я знав, як це було. Я ж також за нею бігав, і Петі мені розповідав. Але його це робило божевільним. Він не міг більше спати. Він казав мені: «Коли б Грасі лише обвічалася зі мною в церкві, тоді б вона вже не відважилася утікати від мене, бо тоді б вона була одружена, і було б гріхом утікати геть». Тому він запропонував їй з ним одружитися. Вона так сильно сміялася, що її можна було задущити.

— О, Петі був як скажений. Він прийшов додому, зав'язав шнур за крокву, став на ящик, закинув шнур на голову і штовхнув ящик ногою. В цю хвилину прийшов батько Петі. Він перерізав шнур і покликав лікаря. Але тривало дві години, поки Петі відкрив очі, і чотири дні, поки він знову міг говорити.

Ісус Марія зупинився. Він з задоволенням встановив, що друзі, нагнувшись вперед, слухали його історію. — Так було, — сказав він.

Інтерв'ю з Юзефом Лободовським

Недавно на польському книжковому ринку появилася «Золота грамота» Юзефа Лободовського. Коли пишуться ці рядки, важко ще сказати, чи появилася вже щось про цю книжку з українського боку. Важанням поділитися кількома думками автора «Золотої грамоти» про речі, які можуть бути цікаві для українського читача, зумовлені ці кілька питань і відповідей, що подаються нижче.

Питання: Що Вас спонукало видати цю збірку?

Відповідь: Літературний інститут «Культура» зацікавився цією книжкою з уваги на її тематику, хоч зовсім добре міг видати й щось інше.

Питання: Які мотиви цієї збірки для Вас найцінніші, може, народні?

Відповідь: Це важко сказати. Коли мова про народні мотиви, вони є побіч інших. Майже немає поезії без народного мотиву. Мені легше сказати про поезії, які мені найближчі: це волинські поезії. «Поема про коня», з інших поезій ідеологічного характеру, зв'язані з весною 1920 року.

Питання: У Вас є деякі історичні постаті, чому саме до них Ви звертаєтесь в поезії?

Відповідь: Про Шевченка, наприклад, насувалось стихійно. Поминаючи роллю, яку він відіграв у відродженні, він, на мою думку, був прихильником польсько-української згоди. В загальному ідеологічні основи моєї книжки базуються на Шевченкові. Коли Шевченко створив про польсько-українське порозуміння, то хоч і не відсував набік історичних і політичних мотивів, все таки підкреслював, що основою такого порозуміння мусять бути моральні засади. Це є причиною тому, що в моїй книжці з польського боку впала тінь Словацького, а з українського Шевченка. Коли я говорю про Петлюру, то це тому, що одним з центральних пунктів моєї книжки є похід на Київ. Очевидно, і тому, що я особисто знав ряд осіб, близьких Петлюрі, наприклад, посла Скрипника, ад'ютанта й родича Головного

ЯР СЛАВУТИЧ

З КНИГИ «ОАЗА»

Сняться ниви — гривасті коні!
Крізь гарячий сухий туман
Колівають важкі погоні
Жовтополий безмежний лан.

Житнім хлібом, гречаним медом
Духмяніє сира земля,
Мов під синім, дзвінким наметом
Довге свято Сварог справля.

І не знаю, скорботну вразу
Чи розраду віщує сон.
Буде, буде моєю екстазу
Чаклувати ясний полон!

І в обмарі, немов у сконі,
Я дознаю, підвладний сну,
Що в минуле гривасті коні
Заманили мою весну.

— Але ж Грасі Монтес одружилася з Петі Раванно, — вигукнув схвильовано Пілон. — Я її знаю. Вона добра жінка. Не пропуская не однієї служби Вожжі і кожного місяця йде до сповіді.

— Це тепер так, — погодився Ісус Марія. — Старий Раванно розгнівався. Він побіг до Грасино дому, кричачи: «Дивись, як ти мурдеші мого сина своєю глупотою. Через тебе він хотів відібрати собі життя, ти, брудна курко!»

— Грасі перелякалася, але їй було і приємно, бо не багато жінок можуть довести чоловіка до такого. Вона відвідала Петі, коли він з повернутим карком лежав у ліжку. За деякий час після цього вони одружилися.

— І сталося так, як сподівався Петі. Коли церква наказала їй бути доброю жінкою, вона стала нею. Вона не посмішалася тепер чоловікам. Вона не утікала від них, щоб вони за нею гналися. Петі знову розрізував рибу для Чин-Кі, і цей велів йому спорожняти ящики з рибкою. Не довго після цього він став управителем на рибному дворі.

— Бачите, — скінчив Ісус Марія, — це добра історія. Коли б вона тут скінчилася, це була б чудова історія для священика.

— О так, — значущо погодився Пілон. — Можна багато з неї навчитися.

Інші кивнули, погоджуючись, бо вони цінили оповідання, що мали зміст.

— Я знав у Тексасі таку дівчину, — сказав Денні. — Лише з різницею, що вона не змінилася. Її звали жінкою другого Палетона.

Паблю підняв руку:
— Історія ще не скінчилася, — нагадав він. — Дайте Ісусу Марії розповісти до кінця.

Отамана. Зустрічаючись з людьми, що були живими учасниками подій, я відчував до них певне чуттєве наближення.

Питання: Чи маєте пляни деяких видань на майбутнє?

Відповідь: Так, і саме з польсько-української тематики. Тому що умови видання на еміграції інакші, ніж на батьківщині, з деякими переврами треба видати наступне: 1) антологію української поезії, що з уваги на її об'єм вийде в двох томах. Вона включатиме українську поезію від «Слова о полку Ігореві» аж до наймолодших поетів на еміграції; 2) «Сон волинської ночі», що міститиме переклад «Лісової пісні» і мої поезії про Волинь, що не увійшли до «Золотої грамоти»; 3) збірник публіцистичної прози, присвяченої східним питанням: Російським, туркестанським, кавказьким, з чого приблизно половина буде зв'язана з українською справою. Очевидно, тяжко сказати, коли це появиться, але скоріше чи пізніше все таки буде надруковане.

Питання: Не буде новиною, коли сказати, що серед численних українців Ви маєте велику симпатію, особливо за неодноразову оборону перед польським суспільством прав українського народу. Думаєте, що польська політична думка еволюціонує в цьому напрямі і поляки здають собі справу в тому, що українська самостійна держава буде найкращою запорукою для безпеки Польщі перед Німеччиною й Росією?

Відповідь: З цього погляду поступ польської політичної думки великий і порівнянний з передвоєнним часом. Якщо мова про політичних публіцистів, то більшість їх стоїть на засаді, що Україна повинна бути незалежною. Очевидно, що від самого твердження до всіх висновків з нього не завжди близько. Зрештою, над польською, як і над українською, еміграцією тяжить політичне розбиття, і воно не сприяє розбудові певних політичних концепцій, бо багато сил і уваги поглинає поточна політична хвиля. У кожному разі вистачить указати на факт, що видавництво «Культура», яке зосереджує навколо себе велике число письменників і публіцистів на еміграції, стоїть на засадах українсько-польської згоди. Зрештою безпосереднім свідченням цього є хоч би той факт, що, маючи до вибору цілий ряд моїх видань, редактор «Культури» вибрав саме «Золоту грамоту».

Питання: Пробачте, що порушую політичне питання, але воно є душею Вашої «Золотої грамоти». Отже це одне питання в цьому напрямі. Не одні українці Вам закидають, що Ви могли б приспати чуйність українців, говорячи про польсько-українську співпрацю. Прошу не розуміти мене зле, я говорю про історичний досвід мого народу. Наше минуле говорить про те, що ніхто з наших сусідів не думав про співпрацю з українським народом інакше, ніж з наміром підступом і зрадою його поневолити.

Відповідь: Я дуже добре розумію, що тяжко вимагати від українців великого довір'я, бо ж вони не раз попеклися

— Так, вона продовжується. І кінець не такий радісний. Старому було вже понад шістьдесят, коли Петі й Грасі переселилися в інший будинок. Старий Раванно почував себе покинутим, бо він весь час жив з Петі. Він просто сидів і сумно дивився перед собою, поки одного дня не побачив Тоню. Цій вже було тепер п'ятнадцять літ, і виглядала вона майже краще, ніж Грасі. Половина солдатів з Песідію ходила за нею, як за куркою.

— Тепер старому сталося те, що раніше Петі. Його прагнення зробило його зовсім хворим. Він не міг ні їсти, ні спати. Його щокі ввалилися, і очі дивились непорушно, як у курця марігуани. Він приносить Тоні солодощі, а вона вивирала їх йому з рук і глузувала з нього. Він казав їй: «Іди до мене, лоба маленька, я твій друг». Знову вона лише посміялася.

— Старий розказав це Петі, але й той посміявся. «Ти старий дурень», казав він, «ти мав у своєму житті досить жінок. Не бігай за маленькими дітьми». Але ніщо не допомагало. Старий Раванно захворів від туги. В них гаряча кров, у цих Раванно. Він ховався в траві і пильнував, коли вона проходила. Серце в грудях боліло йому.

— Він потребував грошей, щоб робити їй подарунки, тому він пішов на службу на залізницю. Він зривав камінці і поливав квіти, наповнював водою батареї і на кожний гріш купував подарунки для Тоні: солодощі і стрічки, і сукні. На свій кошт він водив її робити з неї кольорові знятки.

— Вона ж лише ще більше посміялася, а старий майже божевільний. Потім поду-

мав на цьому в минулому. Думаю, що вразливий читач сам відчує по тону того, що я пишу, чи я щирий, чи ні. Можна зфальшувати слова, навіть ідеї, але тону, в лкому говориться, зфальшувати не можна, навіть при найбільшій акторській вправності. Легковірність завжди небезпечна, але й надмірна підозрливість не приводить ні до чого доброго. Поза тим, коли мова про мене особисто, я хочу звернути увагу на те, що коли відносно легко замаскувати нещирість у публіцистичній прозі, дуже трудно зробити це в поезії. Я сказав трудно, повинен був би сказати — неможливо. Бо не щира поезія є поганою поезією. Отже якщо хто хотів сказати, що «Золота грамота» нещира, мусів би сказати, що вона не має поетичної вартості.

Питання: Якої Ви думки про українські переклади, вміщені в «Золотій грамоті»?

Відповідь: Вважаю, що переклади добрі, тобто вісні не лише з мовного погляду, а і в розумінні вілчачі поетичного настрою, що є вирішальним. Коли мова про вірш «Похвала Україні», то я впажаю. що Гординський дав переклад рівноцінний оригіналові.

Питання: Чи хотіли б Ви ще щось додати?

Проти сектарства

(Закінчення з 7. стор.)

редумовою щасливого для нас завершення цього завдання є створити внутрішній психічний фронт проти Росії в найширших масах народу. Духова сепарація і її наслідок політична сепарація від Росії буде завершенням нашого історичного становлення як нації-держави. Визвольні змагання збільшили напруження на цьому фронті, поглибили його психічний аспект у свідомості українського народу, але не можна сказати, щоб уже було досягнуто вершка напруги і поглиблено до дна відчуття відрубності від Росії. Цей процес творення психічного протиросійського фронту зазнав значного припіднесення через панування большевиків. Вони не тільки фізично винищують українських культурних діячів, що своїми творами допомагали б українському національному становленню, вони деформують з середини історію, традиції України і на так спрепарованому матеріалі виховують молоде покоління. Їх ідеалом є «со-вєтська людина», позбавлена національної субстанції, людина, для якої бути українцем чи росіянином «все рівно». Ці намагання большевиків створити з усіх народів одну советську націю, основне ядро якої творитиме російський народ, напевно залишать свої наслідки в українському суспільстві, тим більше, що вони здійснюються такими рафінованими методами. Підсоветські емігранти визнають, що багато з них почали думати національними категоріями щойно після виходу з СРСР і зустрічі з національно свідомими українцями. До цього признаються навіть молоді українські письменники, від яких скоріше, ніж від кого іншого, можна б сподіва-

Відповідь: Хіба ось що: польський поет Ципріян Норвід написав колись у загалі, що в Польщі збірні дії постають передчасно, а натомість книжки виходять з запізненням. Норвід хотів цим сказати, що дії звичайно не мають достатньої логічної й ідейної підбудови і тим самим є недозрілими. Тому, може, й не один визнає, що «Золота грамота» є книжкою запізнілою на добрих кілька десятків років. Однак тому, що я завжди вважав, що направити зле минуле ніколи не пізно, я висловлюю надію, що «Золота грамота» не буде книжкою без потомства (може, це й надмірний оптимізм). Хоч є багато песимізму, все таки на закінчення є дві оптимістичні строфи:

Niech więc uderza w krzyk naprzeciw Fatum
i niech te gorzkie słowa, których fałsz nie
zbrukał.

gruczoł ponad głowy mrocznym latom,
usłysz serce szczęśliwego wnuka.

A kiedy wiatr epicki zwycięskim wyprawom
śpiew upojenia wsączą w żyły,
zaświadczyć przed światem, najdumniejsza
sprawo,

że moje pieśni ciebie nie zdradziły.

(Дм)

тися більшої національної й самостійницької свідомості. Що ж говорити про тисячі інших інтелігентів і про робітників та селянські маси народу, які не мають такого безпосереднього особистого контакту з українською літературою, наукою і т. д. Проблема «малоросійства» у нас таки існує, і тим самим внутрішній протиросійський фронт серед українського народу ще не закріплений.

Другим важливим стверженням Драгоманова, на яке тут звернемо увагу, є відрізнєння ним окремих від Росії розвиткових тенденцій України. На основі аналізу Переяславського договору Драгоманов указував, що Україна за Хмельницького ступала на шлях, який довів би її до того стану, що запанував в Європі, тобто до народоправного укладу. Ще у 18 ст. Україна була носієм культури на всю імперію. Українські діячі, виховані на європейських традиціях своєї країни, допомагали опісля європейцям Росії. Зате Україна, підпавши під панування Росії, перетворилася з часом у глуху провінцію, відгороджену від решти світу, зокрема від Європи, поліційними кордонами. Час під російським пануванням Драгоманов називає «пропащим часом» для України. Вона нічого не навчилася і сама відстала: розвиткові тенденції російської імперії (її централізм, абсолютизм) суперечили розвитковим тенденціям української історії. Нам здається, що ці обидві важливі ідеї Драгоманова повторюються у відповідних варіантах і в наших політичних письменників: у Липинського, Грушевського, Хвильового.

(Далі буде)

що ж хвилину двері повітки зачинились.

На обличчях друзів з'явилася широка посмішка. Життя, встановили вони, іноді дуже гумористичне.

— Люди кинулись за ним не зразу, — продовжував Ісус Марія. — Вони казали: «Напевно старий напився». Шойно годину пізніше вони відчинили двері повітки.

Ісус Марія подивився навколо. На обличчях друзів все ще була посмішка, але це вже була посмішка іншого роду. «Бачте, — скінчив Ісус Марія, — це комічне, але пригноблююче».

— Що сказала на це Тоня? — спитав Пілон. — Чи здохла вона з цього науки і почала нове життя?

— Ні, цього вона не зробила. Петі сказав їй про це, а вона лише посміялася. Петі також посміявся. Але йому було соромно. Тоня сказала: «Який же він був дурень!» — і подивилася при тому своїм дивним поглядом на Петі.

— Петі відповів їй: «Добре мати таку сестричку, як ти. Одного вечора я піду з тобою в ліс». Тоня засміялася і трохи відбігла від нього. Потім спитала: «Чи здаюся я тобі такою гарною, як Грасі?» І Петі послідував за нею в хату.

Пілон висловив невдоволення:
— Це недобра історія. В ній загато багато повчань і значень. Частково вони собі суперечать. Це історія, яку не варто запам'ятати. Вона нічого не доводить.

— Мені вона подобається, — зауважив Паблю. — Що мені в ній подобається, це що зміст її важко пізнати, і все ж таки вона щось означає, лише я не знаю, що.

(Переклад Е. АНДІЄВСЬКОЇ)

Культурно-мистецька хроніка світу

30-річчя з дня смерті Франца Кафки відзначено 10 жовтня в Берліні. Макс Брод, приятель Кафки, його біограф і видавець, виступив з промовою. У Штегліці, на будинку, в якому кілька місяців перед смертю жив Кафка, урочисто відкрито меморіальну дошку.

Макс Брод при нагоді перебування в Берліні виголосив у товаристві берлінських письменників доповідь «Гуманістичне послання Ціцерона» і прочитав розділ із ще не публікованого роману «Бідний Ціцерон».

Хроніка культурного життя в УССР

Екзаменів в аспірантуру Академії наук УССР відбулися на початку вересня. До екзаменів було допущено близько 300 чоловік. За післявоєнні роки в аспірантурі Академії наук Української ССР підготовлено близько 350 кандидатів наук.

У видавництві «Молодь» вийшла з друку ілюстрована книга М. Познанської «Асканія-Нова». З початку року видавництво випустило для дітей і юнацтва більше 70 книг українських письменників. Серед них «Наша залізниця» П. Воронька, «Юність бойова» Ю. Петрова. До республіканського з'їзду письменників вийдуть нові твори українських прозаїків і поетів, писані для дітей. Між ними: «Золота медаль» О. Донечка, «Лісова красуня» Ю. Збанацького, новелі О. Гончара, «Живі вогні» М. Стельмаха, «Зорі миру» О. Ющенко та інші. До кінця цього року видавництво випустить 142 книги загальним тиражем понад 10 мільйонів примірників.

Український народний хор повернувся до Києва з гастрольної поїздки по Україні. Хор виступав в Кіровоградській, Запорізькій, Херсонській, Миколаївській і Кримській областях, а також перед моряками Чорноморської флотії.

У Львівському театрі опери та балету відкрився новий сезон виставами: «Молода гвардія» Ю. Мейтуса, «Євгеній Онегін» П. Чайковського. Для дітей був поставлений балет «Доктор

Папа Пій XII в листі до другого міжнародного конгресу церковної музики висловився за те, щоб модерна музика мала доступ до католицької церкви. У листі між іншим сказано: «Самозрозуміла пошана до традиційної церковної музики, але церква може відчинити браму й новому, що одухотворене католицьким духом і писане обдарованими мистцями, хоч воно й висловлюється формою сучасних засобів і модерною технікою». Далі папа зазначає, що це не зміна традиції, що має стати вартістю, а дальший розвиток в даних наявних формах.

Айболіт І. Морозова. Театр має показати оперу — «В степах України» (музика О. Сандлера, лібретто С. Олійника), балет «Сім красунь» Кара-Караєва, оперу «Борис Годунов» М. Мусорського.

Відкрито бібліотеку для юнацтва на садибі будинку-музею В. Короленка в Полтаві. Новозбудоване приміщення має зало-читальню на 100 місць. Книжковий фонд нової бібліотеки налічує понад 4 тисячі книг.

У Донбасі цього року відкрилися нові учбові заклади. В Горлівку переведено з Білої Церкви педагогічний інститут іноземних мов. На його факультетах англійської й французької мов навчаються близько 600 студентів. Слов'янський учительський інститут реорганізовано в педагогічний. Він готує вчителів математики, фізики, мови та літератури; на перший курс прийнято 200 студентів. У Сталіно відкривається філіял Всесоюзного інституту совєтської торгівлі.

Делегація діячів культури й мистецтва Індії, очолювана заступником міністра охорони здоров'я п. М. Чандрасекгар, гостювала шість днів у Києві; майстри індійського мистецтва дали два концерти, відвідали виставку української народної творчості, міську виставку квітів і плодів. Український науково-дослідний інститут плідництва міністерства сільського господарства УССР та інші заклади.

Дослідження палеоліту України

В кінці 1953 р. вийшла з друку праця одного з спеціалістів у галузі палеоліту П. Борисковського «Палеоліт України». Ця книга складається з передмови, 13 розділів, довідника палеолітичних стоянок і місцезнаходжень, абеткового покажчика палеолітичних стоянок в УССР та списку літератури. Загальний обсяг книги близько 47 друк. арк., вона добре ілюстрована. Досі в совєтській літературі не було зведеної праці про пам'ятки кам'яного віку УССР. В книзі використано результати 14-річних досліджень автора, література з давнього кам'яного віку цієї території, а також неопубліковані колекції музеїв УССР та неопубліковані архівні матеріали про палеолітичні стоянки.

В передмові Борисковський пише, що основними завданнями його книги є зведення й узагальнення всіх матеріалів про палеолітичні пам'ятки України та встановлення основних етапів історичного процесу в палеолітичний час на цій території.

Перший розділ праці присвячений історії вивчення палеоліту України, другий — фізико-географічним умовам території УССР у палеолітичний час, третій — ранньому палеоліту на вищезгаданій території. Четвертий розділ присвячений переходу від раннього до пізнього палеоліту. Значне місце приділяється тут питанням про рід як основу всієї первісної історії. Виявлення матеріальної родової общини автор розглядає як стрибок у розвитку первісного суспільства на грані між раннім і пізнім палеолітом.

Борисковський детально спинається на різноманітні стоянки Подністров'я, Пруту, Волині, всебічно характеризує матеріали Кирилівської стоянки і пам'яток Десни, дає широку аналізу матеріалів Гінцівської стоянки та стоянок басейну Північного Дінця і Приозів'я. Крім аналізу розвитку техніки виробництва знарядь праці, господарства, палеолітичних решток, автор розглядає також постійні пізньопалеолітичні житла. Серед найцікавіших досліджень є довгочасне палеолітичне житло на стоянці Пушкарі 1.

У своїй праці Борисковський вперше в совєтській літературі дав також широкий зведений опис матеріалів такої важливої стоянки УССР, як Мізин.

Автор відзначає, що в кінці палеоліту відбулися зміни в техніці, формах господарства, способі життя пізньопалеолітичного населення: розвинулась вкладишева техніка, «мікролітизувались» кре-

м'яні знаряддя, полювання на мамутів замінилось полюванням на дрібніших тварин; довгочасні поселення замінились сезонними стійбищами з тонкими культурними шарами. Всі ці риси простежуються на матеріалах великої групи стоянок України, яким присвячений 12-ий розділ (Володимирівка, Ямбург, Оскорівка, Дубова Балка, Кайстрова Балка, Пушкарі 7, Журавка, Роголик та ін.).

Матеріали різноманітних стоянок пізнього палеоліту України дали можливість Борисковському зробити висновок про наявність на території УССР послідовних хронологічних етапів, що у вигляді семи ступенів охоплюють пам'ятки України доби пізнього палеоліту, восьмий же ступінь охоплює мезоліт. Виділені Борисковським послідовні етапи розвитку пізнього палеоліту України базуються на даних стратиграфічної колонки Пушкарі 1 — Бугорок — Погон (п'ятий метр), на даних кількох шарів стоянок Гінці та Кирилівська, а також стратиграфії Володимирівки, стоянок Догу і стоянок Рипичени на Пруті.

Книга Борисковського доповнює археологічними матеріалами відповідні розділи монографії дійсного члена АН УССР П. П. Єфіменка «Первісне суспільство».

(За «ВІСНИКОМ АН УССР» ч. 8, 1954)

Івана Кошелівця

НАРИСИ З ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ,
випуск перший.

Книжка має 132 сторінки друку і охоплює головні питання теорії віршу в таких розділах:

1. Про терміни
2. Вірш і проза
3. Системи віршування
4. З історії українського віршування
5. Рядок, стопа
6. Строфа
7. Рима
8. Озвучення віршу
9. Окремі форми строфічних поезій
10. Словник поетичальних термінів.

Ціна книжки в Німеччині 4 марки, в США і Канаді 1 долар, у решті країн рівновартість цієї суми.

Замовлення надсилати до видавництва «Сучасна Україна» або його представництв по окремих країнах.

Призабуті принципи батьківщини

В українській пресі на еміграції від довшого часу іде дискусія про основні засади нашої зовнішньої політики. На денне світло виходять всякі погляди. Наші політичні діячі закидають одні одним кон'юктурність, інтервенціоналізм тощо. Всі аргументи за чи проти мають дуже часто претензійний характер. При цьому дискусанти забувають основне питання: хто є підметом політики і яка його воля.

Реальну оцінку становища, наших можливостей і завдань у зовнішній політиці подає революційна Україна у «Платформі УГВР». Першим таким принципом, який став «вірую» українського народу в його змаганні за державну суверенність, є «боротьба проти всіх ворогів державної самостійності» (Платформа УГВР, пункт 1)

Другим принципом є, що зовнішня політика мусить бути ведена на основі єдності українського народу — значить, мусить бути одна українська зовнішня політика.

Третім принципом є співпраця «з усіма поневоєними народами Європи і Азії, які борються за своє визволення і визнають право України на політичну незалежність» (Платформа УГВР, пункт 5).

Першим недоліком української зовнішньої політики є некоординованість дії поодиноких груп, другим колаборація з тими, які не визнають права українському народові на його державну суверенність. Звідси також погоня за міражами, а занедбується чітко окреслене завдання співпрацювати з усіма поневоєними народами Європи і Азії.

Ми спробуємо коротко проаналізувати українську зовнішню політику на цьому забутому відтинку, на відтинку співпраці з поневоєними народами.

Концепція співпраці з поневоєними народами

Концепція спільного міжнародного фронту проти російського імперіалізму має в Україні свою, досить доволу історичну традицію. Ще в другій половині XVII століття гетьман Богдан Хмельницький і на початку XVIII століття Пилип Орлик плянували утворення великої коаліції самостійних держав західної та східної Європи і центральної Азії). Ця коаліція вже за тих часів мала стати заборолом перед російською експансією.

Пізніше, в першій половині XIX століття в діяльності Кирило-Методіївського Братства, а зокрема в поетичній творчості Т. Г. Шевченка, а також інших українських письменників, маємо виразне і чітке культивування ідей національної свободи і соціальної справедливості для всіх поневоєних Москвою народів.

В нашому сторіччі першою спробою загального обговорення спільної визвольної дії неросійських народів (вже в практично-організаційному значенні), був Петербурзький конгрес, що відбувся 18—20 листопада 1905 р. Участь у цьому конгресі взяли делегати від українців, білорусів, литовців, естонців, поляків, фінів, грузинів, азербайджанців, татарів, туркестанців і греків. Конгресом проведено відомий польський діяч, проф. Бодуен де Куртене. Цей конгрес був немов першою ластівкою-вістунком національних революцій, що своєю динамічною силою потрясли російську імперію в 1917 році.

За років революції ідея єдиного фронту знаходить своє практичне виявлення в Конгресі народів, який був скликаний за ініціативою Української Центральної Ради 8—16 вересня 1917 р. в Києві. В конгресі взяли участь 93 делегати таких народів: від українського — 9, білоруського — 6, грузинського — 2, естонського — 4, лотиського — 10, литовського — 9, татарського — 10, азербайджанського — 5, козацького — 11, молдавського — 6 (в конгресі брала також участь від національних меншин в Україні десятичленна жидівська і шестичленна польська делегація). Головою президії конгресу був проф. Михайло Грушевський, головою Української Центральної Ради.

Якогось тривкого конструкційно-організаційного завершення, яке могло мати переломове значення для наших народів, ці конгреси не мали. Головне значення їх, коли оцінюємо їх із сучасного аспекту, полягає в політичній декларативності, в заманіфестуванні волі наших народів, що стало базою до дальшої боротьби за справедливе міжнародне упорядкування на Сході Європи і в Азії.

Спільний фронт на практиці

В період між обома світовими війнами єдиною українською політичною силою в Україні, яка пробувала чітко ставити концепцію спільної революційної боротьби, включаючи в неї всі інші неросійські народи, була Організація Українських Націоналістів (ОУН).

Перед другою світовою війною і на початку її за ініціативою ОУН було пере-

ведено ряд політичних нарад з представниками дружніх народів, в результаті яких устійнено спільну політичну лінію мій, а зокрема її революційно-збройна дія, Тимчасовий комітет за участю представників від українців, білорусів, грузинів, туркестанців, північних кавказців і азербайджанців. Було видано також кілька чисел журналу «Наш фронт» (українською, білоруською, російською, грузинською і татарською мовами).

Постання Української Повстанчої Армії, а зокрема і революційно-збройна дія, були переломовим етапом у практичному творенні спільного фронту боротьби. Бойові дії УПА стають тією мобілізуючою і притягаючою силою. В другій половині 1943 р. коло УПА оформилось було 15 національних повстанчих відділів: азербайджанський, грузинський, узбекський (туркестанський), північно-кавказький, козацький, вірменський, татарський та інші. У зв'язку з цим постає конкретна потреба спільного обговорення та відповідних вирішень. За ініціативою УПА 25 червня 1943 р. відбулася нарада національних представників, на якій вирішено в короткому часі відбути загальну конференцію, яка розглянула б втворену зовнішню і внутрішню ситуації і винесла б відповідні рішення. Вже 21—22 листопада 1943 р. в Україні, під охороною різних національних відділів відбулася Конференція поневоєних народів за участю уповноважених делегатів революційно-визвольних організацій або повстанчих формацій дванадцяти народів: від українського — 5, білоруського — 2, грузинського — 6, туркестанського — 6 (від узбеків 5 і 1 від казахів), азербайджанського — 6, вірменського — 4, татарського — 4, осетинського — 2, кавказського — 1, черкеського — 1, башкирського — 1, чуваського — 1. Разом було 39 делегатів і 10 осіб гостей.

Конференцією керувала президія в складі: визначений організатор українського підпілля, член Бюро Проводу ОУН Ростислав Волошин-Павленко — голова; Чаєлі (азербайджанець) і Гогія (грузин) — заступники голови; Дружний (білорус), Шірмат (туркестанець) і Зелена (українка) — секретарі. Народи конференції закінчили успішно. Винесено постанови, ухвалено відозву до народів і вирішено оформити штаб поневоєних народів — спільний комітет.

В постановках конференції читаємо: «Для швидкої і повної перемоги національних революцій потрібний єдиний фронт усіх поневоєних народів. Тому конференція вважає необхідним створення спільного комітету народів Східної Європи і Азії, який буде координувати всі національні революційні сили цих народів, виробить єдину лінію боротьби з спільним ворогом, єдину тактику боротьби і у відповідний момент дасть гасло до одночасного повстання всіх поневоєних народів».

Організаційні рішення конференції можна звести до таких двох головних пунктів:

- 1) активна пропаганда визвольних ідей серед найширших кіл населення всіх поневоєних народів;
- 2) організування національних політичних і збройних сил на територіях всіх дружніх народів.

Генерал Тарас Чупринка брав участь у нарадах конференції неофіційно. Залашаючи конференцію, він сказав до української делегації між іншим, так: «Конференція важна для нас не тільки тим усім, що вона практично створить для нашої боротьби сьогодні. Вона переконала нас, що справа спільного фронту поневоєних народів — це діло не лише необхідне, але реальне. Ми вибрали правильний шлях. Від сьогодні наша боротьба за самостійність — це не відокремлена боротьба одного народу, а революція на Сході Європи і в Азії за волю всіх поневоєних народів і за справедливий лад у цій частині світу».

Конференція започаткувала новий період, період активної спільної визвольної боротьби наших народів. Українські революціонери висунули прийняте всією конференцією гасло «Воля народам, воля людині!», гасло яке в нашу історичну добу є найбільш прогресивним і найбільш мобілізуючим на боротьбу і яке входить до історії як один із здобутків на шляху вселюдського поступу, національної свободи та соціальної справедливості.

Закінчення воєнних дій в Європі і «мирна коєкзистенція» між західними демократичними державами і СССР не давала передумов до ведення збройної боротьби під більшовицькою окупацією в ширших масштабах. Головне командування УПА, в порозумінні з окремими національними командами відділів, вирішило ці відділи розв'язати. Багато бійців з цих відділів зуміло пробитись на

(Далі на 10 стор.)

На поворотній дорозі з острова на континент маю нагоду ще раз продумати моє одномісячне перебування серед української громади у Великобританії. Сьогодні напрощуд гарна погода, а море спокійне, як рідко коли цього, не цілком щасливого на погоду літа. Воно виблискує в промінні осіннього сонця, а корабель, що веде на континент добру півтисячку пасажирів, спокійно промощує собі в ньому шлях, кладучи на обидва боки борозни морських хвиль.

В такий чудовий день чи не всі пасажирів на чардаку. Переважають між ними молодь і жінки — туристи, студенти; тут і там цілі родини з дітьми, що провадили на острові ферії. Все радіє соняшним теплом, свіжістю води і далекими морськими обривами.

Розмова в усіх проста: про далекий човен, що десь видніє на горизонті, про мев, які супроводять корабель, про хвилі, що відбиваються від корабля і, зменшуючи свою амплітуду, котяться від нього ген-ген по синьому дзеркалу моря.

Про суходіл — той, що його залишили, і той, що до нього наближаємося, мабуть, ніхто тепер не думає і не говорить. Приємно раз побути не на суходолі, що нам нагадує про щоденні турботи, життєві труднощі і журби.

Не важко встрянути в розмову для обміну вражень. Мої враження від Англії, її столиці, її пейзажів і людей — дещо інші, ніж тільки від Гайд-парку, Піка-

Світла і тіні української громади на британському острові

(Подорожні нотатки)
Нью-Гейвен — Діенн, жовтень 1954

діллі чи англійських пабів і добрих бо- бів, щоб говорити про них з якимось іншо- національним товаришем подорожі. Я думаю про «українську Англію», про наших земляків на острові, їх життя, працю, осяги й недомагання, роздумую про синів соняшної України, що опинилися в шахтах чи металургійних заводах «чорної країни», в текстильних фабриках Йоркширу чи Лянкаширу або просто десь на фермі англійської про- вінції.

З такими думками не поділилася з розсміяною французжанкою, дещо наївним американцем чи статечним англій- цем, що сидять поруч на чардаку і ви- гриваються на сонці.

Але щоб мої думки не розпливались і не зникли з хвилями моря в далечині, беру олівець і кусок паперу і заното- вую дещо. Читач простить мені простоту і хаотичність цих нотаток.

30 тисяч людей

На стільки нараховують сьогодні — дещо зменшену у висліді еміграції за океан — українську громаду у Велико-

британії. Є це в основному добре зоргані- зована спільнота, що економічно й соці- ально має чи не найкращу ситуацію з усіх наших емігрантських громад у Західній Європі. Специфічний характер має демографічна структура української еміграції в Англії. Проф. В. Кубійович обрахував, що на п'ять чоловіків припа- дає одна жінка, а у віці між 20 і 40 ро- ками відношення статей є не краще, ніж 10 : 1.

Звичайно, цей стан відбивається на нормальному розвитку і здоров'ї спіль- ноти. Мала кількість українських ро- дин, мішані подружжя, велике число неодружених чоловіків у середньому ві- ці — всі ці чинники мають поважний негативний вплив на все громадське життя наших земляків у Великобританії. Якщо саме така структура еміграції в початковій стадії сприяла жвавій ор- ганізації і розмахові громадського життя, то на дальшу мету вона може мати не- гативні наслідки. Еміграція певної ча- стини молодих людей за океан змінила відносини тільки незначно.

По- за цим основним недоліком треба сказати, що українці в Англії під погля- дом господарським і соціальним не ма- ють причин жалітися. Праці є подостат- ком, до того вона, в порівнянні до кон- тиненту, добре платна; соціальне забез- печення в Англії першокласне, а украї- нці користають з нього без всякої дис- кримінації. Українці добре одягнені, рі- вень їх життя дорівнює рівневі місцево- го робітника чи навіть міщанина, багато з наших мають уже заощадження, що між емігрантами на континенті є яви- щем винятковим. Кожна друга україн- ська родина має власну хату, за яку ступнево сплачує рати, нерідко майже повністю з чиншу від своїх льокаторів, також українців — самітників.

Назагал матеріальна сторона наших людей солідна і стабільна. З цього по- гляду їх спеціально не тягне Америка чи Канада.

Але не хлібом єдиним живе людина, тим більше спільнота!

Громадське і культурне життя нашої колонії в Великобританії назагал зорганізовано добре. Існує тут доволі сильна громадська організація — **Союз українців у Великобританії**, а поруч нього «двійник», що так характеристично для наших відносин, — **Об'єднання українців у Великобританії**; працюють ком- батантські і молодіжні організації; є кілька хорів, танцювальних ансамблів. Мають тут наші земляки з десяток **громадських домів**, що є власністю СУБ-у, церков і Об'єднання. Всі вони служать культурним і громадським цілям нашої спільноти. Зокрема слід відзначити **відпочинкову оселю-садибу** для інвалідів, що її утримує українська громада.

Добре зорганізована католицька цер- ква, що творить тут окремий генераль- ний вікаріят; діє тут також автокефаль- на православна церква, але вона дещо послаблена своїм «двійняком» — цер- квою протоієрея Губаржевського.

Елемент тут, загалом беручи, громад- ськи здисциплінований, жертвенний і активний, а громада в цілому справляє враження, що вона є найкраще зоргані- зованою в Західній Європі.

Загальноемігрантські і старі болячки не сприяють, щоб українська громада в Англії краще розвилася і задовільно ви- конувала своє завдання перед батьків- щиною. Брак громадського і здорового державного сенсу ціхує тутешніх моло- дих, зрештою активних громадських ді- ячів.

Факт роздвоєння на громадському від- тинку дуже некорисно відбивається на всьому нашому житті. Найприкрише те, що приналежність до тієї чи іншої гро- мадської організації має не тільки су-

КОМЮНІКЕ

Секретаріат Німецько-українського то- вариства ім. Гердера повідомляє своїх чле- нів, що загальні збори Товариства від- будуться 5 листопада 1954 р. Про го- дину, місце і порядок дня зборів буде своєчасно кожний член повідомлений окремо.

Всіх осіб, які бажають вступити в чле- ни Німецько-українського товариства ім. Гердера, просимо повідомити про це секретаріат товариства. До участі в за- гальних зборах будуть управнені лише ті особи, які будуть прийняті в члени управною товариства ще перед загаль- ними зборами.

Адреса секретаріату товариства:
München 54, Seehamerstr. 23.

спільні наслідки, але також поганий вплив на особисті взаємини між україн- цями. Практичними наслідками цього є не лише те, що в одній і тій самій місце- вості відбуваються паралельні націо- нальні свята, або те, що в іншому осерд- ку створено дві школи («бандерівську» і «украдівську»), але й те, що люди себе взагалі не знають, не вітаються. Затрує- на суспільна атмосфера відпихає бага- тьох людей, зокрема з-поміж інтелеген- ції, від всякої активності в громаді.

Винуватити з приводу цього доводиться не тільки тих, які, знайшовшись в меншості, в почутті скривдження поча- ли творити своє окреме українське жит- тя у формі Об'єднання, Леґіону Петлю- ри, ОДУМ-у чи іншого, але й тих, які дорожать більше добром власної групи, ніж громадською єдністю. По роках роз- двоєння, а через те й послаблення украї- нської роботи в Англії, варто б призаду- матись нашим суспільним діячам у цій країні, чи оте тупцювання на місці, пер- ресмикування ініціативи, зайва і безре- зультатна конкуренція не є причиною деякої дезактивізації осередків та оди- ниць і зменшення жертвенності всієї спільноти?

Факт опанування однією політичною групою (Ст. Бандери) таких організацій, як СУБ, СУМ, Об'єднання бувших воя- ків, і використання цих установ іноді для вузько-партійних цілей є сьо- годні основним недоліком української гро- мади в Англії. Якби гасло:

«партія веде»

і самі члени та прихильники цієї групи, і все громадянство, позбавили всяких основ реальності, тоді напевно можна б сподіватися поважного, а навіть полі- тичного життя української колонії в Англії. Тоді напевно дійшло б до посед- нання в одній громадській централі досі ворогуючих організацій, тоді, треба ві- рити, і провід єдиної для всіх українців установи склався б із досвідчених громадських діячів, яких сьогодні, напр., усунуто з керівництва СУБ-у. Факт, що сьогодні в централі СУБ-у є немало лю- дей, яких обрано туди тільки тому, що вони партійні або симпатичні одній гру- пи, відбивається дуже негативно на всій праці цієї установи.

Якби всі «тягли в один гуж» і на чолі всієї громади стояли люди, що не тільки хочуть, але і вміють певні речі робити, то напевно рівень та й зміст діяльності СУБ-у, а тим самим і рівень усієї нашої громади в Англії набагато піднісся б.

Українська еміграція прожила і по- працювала вже добрий відтинок часу. Ми є тепер на тому етапі, коли треба ще раз передумати, а може і зрев'ювати ба- гато чого в методах і формах нашої гро- мадської, культурної і виховної праці.

Це зможуть зробити тільки люди з кваліфікаціями і громадською відпові- дальністю. Боїмося, що і першого, і дру- гого забракне партійним апаратникам і людям, «відкомандованим» на суспільну працю.

На сьогодні замало вже «парад», білих сумівських сорочок, панасид, складання вінків і політграмати за дійсно таки не- грамотними «ідеологічно-вишкільними» матеріалами. Треба більше змісту, ідей- ності, більше справжньої, життєвої, а не паперової моралі провідників, більше справжньої політики, а не політикан- ства!

Це є мemento не тільки для однієї пар- тії, але й для інших, і для всіх чесних громадян поза партіями. Можливо, що широкий загал і «карне членство» сьо- годні ще трохи наповнить каси «визволь- них фондів», можливо, що дехто ще ви- конує доручення бойкотувати немилу пресу, може навіть ще зарепрезентує «політичну культуру» даного середови- ща вигукати, свистом і тупотінням на зборах противної групи. Сьогодні. Але завтра?

Чи завтра цей громадянин, системати- чно годований пустими, «патрістичними» фразами, політично недорозвинений, а може й викривлений, — чи не кине він завтра проклин на своїх сьогоднішніх провідників, яким він вірить і яким від- дав до розпорядження свій патріотизм, ідейність, працю і гріш? Може, не зро- бить цього рядовий громадянин, але з певністю покличе тих людей до відпові- дальності спільнота!

Корабель уже наближається до кон- тиненту. Вже давно зникли за обрієм білі береги Албїону. За собою я лишив цікаву країну з її здібним, державно- творчим народом. Але там, у британськом- у морі живе також тридцять тисяч моїх земляків; більше як на тисячу британців — одна українська душа.

Чи в цьому морі навчатися мої земля- ки великої вмілости державного буття і справжньої культури жити в громаді? А вона скрізь: в Гайд-парку і на Марбл Арч, в англійському клубі, у Вестмінсте- рі, в синдикаті, в заводах «блек кантрі», в популярності корони, в чесній (fair!) бо- ротьбі партій і в чемності «боба» на пло- щі Треффелгер!

В. М.

Призабуті принципи батьківщини

(Закінчення з 9 стор.)

свої рідні землі і там включитись у під- пільну боротьбу або зорганізувати її.

Згідно з постановами конференції, піз- ніше, в 1945—50 рр. відбувалися рейди УПА — з метою наві'язання зв'язків або для підсилення визвольної боротьби — до Білорусії, Литви, Польщі, Східньої Прусії, Словаччини, Чехії, Румунії.

Визначний публіцист і провідна особи- стість українського підпілля П. Полтава в одній із своїх публікацій пише¹⁾:

«Ми змагаємо до того, щоб викути єди- ний революційний протибольшевицький фронт народів України, Білорусії, При- балтики, Кавказу, Середньої Азії, Сибі- ру, народів країн південносхідньої і цен- тральної Європи».

Цей фронт уже існує, і не тільки в по- тенції, але також і на практиці. Різні документи, матеріали, а навіть советська література і преса доводять, що наші народи вже свідомі того, що тільки при об'єднанні фронті, за всіх умов і на всіх ділянках багатогранного життя їх боротьба буде успішною.

Подей бік залізної завіси

По першій світовій війні політична еміграція наших народів не внесла тако- го вкладу щодо опрацювання концепції єдиного фронту, який у своїх наслідках мав би історичне значення. Заснована в 20-их роках організація «Прометей» (осідок у Парижі, пізніше у Варшаві) не проявила помітнішої діяльності. Ця організація мала характер клубово-дис- кусійний, і в ній брав участь вузький гурт емігрантських політичних діячів з України, Білорусії, Північного Кавказу і Грузії. З «Прометеем» співпрацювали також поляки і балтійці. Головною ме- тою «Прометей» було служити взаємно- му зближенню політичних емігрантських груп народів Східньої Європи і підсо- ветської Азії. «Прометей» до проблеми активної революційної боротьби не зна- ходив належного розуміння і всеціло стояв на інтервенційній концепції. Пере- біг другої світової війни також не при- носить на цьому відтинку нічого поміт- ного.

По другій світовій війні ситуація міня- ється. На еміграції опиняються учасники української підпільної революційної бо- ротьби, і за їх ініціативою 16 квітня 1946 р. в Мюнхені відбувається конференція з участю представників організацій по- неволенних Москвою народів. На цій кон- ференції уконституується тимчасовий керівний комітет і оформляється спіль- ний центр, який пізніше прибрав назву АБН (Антибольшевицький блок наро- дів).

Треба ствердити, що початково АБН завдяки своїй активній діяльності був: 1) помістом взаємного зближення між певними колами еміграції з-за залізної завіси;

2) масовими маніфестаціями, пресови- ми конференціями та видавничою діяль- ністю він спричинявся до сполучення і розпропагування визвольної бо- ротьби наших народів у західному світі.

Події 1948—49 рр., які заіснували на українському політичному відтинку і бу- ли викликані конфліктом між ЗП УГВР і тодішнім Проводом ЗЧ ОУН, точніше Степаном Бандерою, відбулися дуже не- гативно на діяльності і на дальшому розвитку АБН в цілому. В полсвині 1949

р. Закордонне Представництво УГВР від- кликало Ярославові Стецькові мандат, на підставі якого він був свого часу обраний головою Центрального комітету АБН і головою української делегації, і вже від того часу українська делегація АБН фактично перестала існувати. Яро- слав Стецько, позбувшись всякої кон- тролі, і на форумі АБН повів своєрідну «політику», в наслідок якої з початком 1954 року більша частина активних на- ціональних делегацій, як от білоруська, туркестанська, чеська, козацька, лоти- ська, хорватська і ідел-уральська, вий- шли з АБН.

Навесні ц. р. ініціатива керівних ор- ганів ЗЧ ОУН створити українську де- легацію в АБН на ширшій демократи- чній базі не увінчалася успіхом. Понад чотирирічна «підготовка» конгресу АБН була ведена під кутом закріплення пер- сональних позицій. Конгрес, який від- бувся 27—29 березня 1954 р., був тільки легалізацією неполадків, які були ви- творені тодішніми функціонерами АБН. АБН зведено до вузької еміграційної ідеологічної групи, що суперечить йо- го властивій концепції: бути координаційним центром репрезентації ви- звольних рухів за залізною завісою.

В ім'я історичної правди доводиться сказати, що українська група, відпові- дальна за політику АБН, не виправдала надій і довір'я інших національних парт- нерів і завдала українській визвольній справі престижової шкоди.

З початком 1947 р., за почином ОУНС постає друга міжнародна організація п. н. «Інтернаціонал свободи», яка в те- оретичній площині формулює свою ос- новну мету так: боротьба з большевиз- мом і російським імперіалізмом усіх ко- льорів за свободу поневоленних ними на- родів. Початково ІС не виявляв масово розгорнутої активності. З перенесенням свого осідку до Риму його активність значно посилилась, хоч вона обмежена до терену Італії. Тепер ІС об'єднує знач- ну кількість політичних діячів в Італії, які репрезентують більші або менші групи таких народів: албанського, біло- руського, болгарського, чеського, китай- ського, грузинського, литовського, поль- ського, румунського, словацького, угор- ського і українського. Під сучасну пору головою президії ІС є проф. Екрен Тель- геї (албанець), а генеральним секретарем — д-р Василь Федорчук (українець).

Т. зв. **Паризький блок**, який створили деякі еміграційні групи неросійських на- родів ССРСР, є лише логічним наслідком політики «Американського комітету ви- зволенья від большевизму».

Українська політична еміграція і емі- грація дружних до нас народів можуть і повинні багато спричинитися до справи визволення своїх батьківщин. Під цим аспектом допомоги повинна провадитися їх зорганізована і координувана одним осередком дія.

¹⁾ Д. Дорошенко: Історія України, вид. 4-те, Авгсбург, 1947.

²⁾ Georg von Rauch: Russland: staatliche Einheit und nationale Vielfalt, München, 1954.

³⁾ П. Полтава: Хто такі бандерівці та за що вони борються. Підпільне видання ОУН, 1954.

К. В. Орлецький

РЕЦЕНЗІЯ

РОСІЙСЬКИЙ ЧИ КОМУНІСТИЧНИЙ ІМПЕРІАЛІЗМ?

SOVIET IMPERIALISM, ITS ORIGINS AND TACTICS. A symposium by Waldemar Jurian, N. S. Timashev, Michael Pap, Richard Pipes, W. Weintraub, Ling Nai-ju, F. C. Barghoorn. Edited by Waldemar Curian, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana, 1953, pp. 166.

СОВЕТСЬКИЙ ІМПЕРІАЛІЗМ, ЙОГО ДЖЕРЕЛА І ТАКТИКА. Збірник праць Золдемара Гуріяна, Н. С. Тімашева, Михайла Папа, Річарда Пайпса, В. Вайнтрауба, Лін-Най-Юї і Ф. Ц. Барггорна. Редакція Волдемара Гуріяна, видавництва університету Нотр-Дам, Індіана, 1953, ст. 166.

Останню працю Волдемара Гуріяна, відомого американського советознавця і теупередженого дослідника східноєвропейських проблем*), можна вважати за продовження виданої ним 1952 року книги про большевизм, але рівночасно за своєрідний новий в американській науково-політичній літературі. Цей збірник складається з розвідок сімох советознавців, які зробили спробу висвітлити різні аспекти советського імперіалізму. Ішлося їм про відповідь на кардинальне питання, яке виринуло не тільки перед сучасним сходознавством, але також і перед політичним світом, а саме — що є небезпекою і причиною безправ'я в міжнародних взаєминах: російський імперіалізм чи советський комунізм?

Цілковито зрозумілими є далекосяжні розбіжності поглядів в оцінці цієї проблематики; тим самим різноманітними вийшли інтерпретації і заключення тих поодиноких науковців, які брали участь у дискусії, влаштованій Комітетом для міжнародних взаємин при університеті Нотр-Дам і на підставі якої постав цей збірник.

Покійний В. Гуріяна у вступному слові, яке свідчить про його докладне знання советських справ, а також про доброзичливість супроти самостійницьких аспірацій неросійських народів ССРСР, зазначає, що проблема советської експансії і її відношення до російської історії стала сьогодні дуже пекучою та актуальною і має капітальне значення для практичної політики стосовно дискусії про майбутність російської імперії (ст. 13). З'ясовуючи в найбільш активній формі російську і українську аргументації, проф. Гуріяна висвітлює позиції цих двох чільних контрагентів в ССРСР і вже тим самим найкраще уявляє питому вагу української проблеми. «Очевидно, що поодинокі розвідки йдуть у розріз, але якщо це непогодження допоможе схопити засадничу настанову, для прикладу, тих росіян, які обстоюють збереження російської імперії з певними реформами, або тих українців, які настоюють на створенні української держави, цілковито незалежної від Москви; тому, що згідно з їх переконанням Москва ніколи не згодилась би на федерацію, базовану на справжній рівності членів-націй» (ст. 16). Велика заслуга покійного Гуріяна полягає в тому, що він зривав з від'ємною традицією американського сходознавства давати право вислову тільки експонентам і прихильникам російської школи та політичного русофільства і уможливив з'ясування аспектів советського імперіалізму також тим дослідникам східноєвропейських проблем, які негативно оцінюють вияви російського імперіалізму і об'єктивно доводять узasadненість прагнення російських народів, а зокрема українців, до самостійності.

Агресія советського комунізму

Не треба спеціально відмічати, що прихильниками тези про «агресію советського комунізму» є вчені російського походження або визнаючи концепції (в науковій і політичній площині) „Russia first“. Вони обстоюють погляд, що сучасний советський імперіалізм не має нічого спільного з традиційним російським імперіалізмом, його прямиманням, цілями, тактикою тощо. Намагання цих дослідників зводяться звичайно до твердження про окремішність феномену советського імперіалізму і до виправдування історичних російських імперіалістичних агресій.

Прикладом такого трактування може служити стаття проф. Н. С. Тімашева п. з. «Російський імперіалізм чи комуністична агресія?» (ст. 17—42). Цей дослідник зробив невдалу спробу виправдання російської експансії, елементи і фази якої він належно висвітлює, мотивуючи свою позитивну оцінку російського імперіалізму тим, що в новітній історії також інші європейські континентальні потуги вели імперіалістичні війни (ст. 21—23). Абстрагуючи від того, що англійський, голландський чи навіть французький імперіалізм 18. і 19. сторіччя не відзначалися тією жорстокістю і брутальністю, як російський, і все ж таки несли з собою певні цивілізаторські і політичні здобутки, виглядає доволі дивно, коли науковець намагається пояснити це негативне явище потребою російської колонізації. Вже абсолютно недоречним і крайньо натягненим можна назвати по-рівняння російської азійської експансії

з здобуванням і колонізуванням заходу Америки. Здивування читача стає ще більшим, коли він довідується, що російська політика після поразки в першій світовій війні обмежилася до відзискування неправдо від Росії відібраного! Перша фаза цієї політики була присвячена відвоюванню тих земель, які належали до російської імперії (1918—22 рр.), друга — придбанням або рекомпенсації старих російських посілостей, втрачених після першої світової війни (1939—40 і 1944—45 рр.), а третя, тобто сучасна, створенню кордонів власних сателітів.

Проф. Тімашев приходить до цілком фальшивого висновку, що політика теперішнього режиму ССРСР в жодній формі не є пов'язана з традиційним російським імперіалізмом. Причини советської агресії він добачає в марксистській доктрині, яка хоче бути інтернаціоналістичною, універсальною, динамічною і прагне дати розв'язку на всі питання, штовхаючи тим самим ССРСР на шлях послідовного імперіалізму. Підсумки цього автора і його висновки для політики після повалення комунізму свідчать про крайньо одностороннє трактування проблем. «Тому, що агресивність сучасної Росії є спричинена опануванням її через комунізм, світ повинен залишити проблеми, які виринуть після упадку комунізму, народам Росії-ССРСР. Якою буде розв'язка, передбачити не можна. Якщо переможе іраціональні емоції, викликані фальшивими історичними інтерпретаціями, розв'язкою буде розподіл. Якщо переможе розум, розв'язкою буде рівнорядне партнерство у демократичній федерації, можливо, швейцарського типу» (ст. 42). Це розумування найкраще доводить сумнівну вартість висновків Тімашева.

Подібними є висновки проф. Ф. Ц. Барггорна в розвідці «Зображення Росії в советській пропаганді» (ст. 137—85). Цей советознавець дає добрий огляд включення елементів російської політичної і мілітарної традиції в політику советського імперіалізму, що було, на його думку, в першу чергу зумовлене ситуацією другої світової війни. Барггорн цим разом, як і в інших студіях, підкреслює, що російський елемент найбільше себе виправдав і що саме тому советський режим уділяє йому так багато довір'я. Він твердить, що неросійські народи не мають вироблених державних традицій і що тому тільки росіяни можуть творити головну опору імперії. Це зумовило перестанову советської ідеології. В цьому

Читайте і поширюйте журнал військово-політичної думки

„До Зброї“, що його видає Місія УПА

ЗМІСТ ВИПУСКУ 24 (37) ЗА ВЕРЕСЕНЬ 1954 Р.:

Організаційна структура УПА в час німецької окупації; Післявоєнна танкова продукція ССРСР; Німецька протилетунська артилерія (історія, зброя, організація); Воднева й кобальтова бомби; Маршал Монтгомері; Завдання ОПАП-у й советська загроза; Костянтин Рокоссовський.

С п о м и н и : Партизанський полонений; Зуб за зуб; Атентат — щоденна картина;

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ ТА РЕЦЕНЗІЇ КНИЖОК: «Партизанське движение в ССРСР в 1941—45 гг.»; «Шарпгорет — шлях і чин»; «Німецька військова справа впродовж історії»; «Записки партизанів».

Кожне число має 40 сторінок друку і є ілюстроване. Журнал можна набути в наших заступників у всіх країнах або прямо у видавництві.

Ц І Н А : в США і Канаді — 0,50 дол., у Великобританії — 2 шил., в Німеччині — 1 нм., в Австралії 2 шил. 6 п., у Франції — 100 ф. фр., у Бельгії — 12 б. фр.

ЗАМОВЛЯТИ:

„DO ZBROJI“, München 2, Karlsplatz 8/III, Western Germany

МИ ОТРИМАЛИ ДО ПРОДАЖУ НАСТУПНІ КНИЖКИ:

	Німецьчина	США Канада	Англія
М. Орест — Душа і доля, поезії	1.-	0,50	2,0
С. Георгіє — Вибрані поезії, переклади М. Ореста	2.-	1.-	4,0
Р. М. Рільке, Г. Гофмансталь, М. Давтендай — Вибір поезій переклади М. Ореста	2.-	1.-	4,0

Замовлення слати на адресу нашого видавництва або на адресу представників за кордоном.

В січні 1954 р. покликав Всевишній Господь до вічного життя нашого Дорогого й Незабутнього Батька

Михайла Гриньоха

Похорони відбулися 19 січня 1954 р., в день Господнього Богоявлення, в родинному селі в Україні.

Про молитви за душу Покійника просять рідних, приятелів і знайомих болям прибиті

с и н и

о. Іван Гриньох
о. Стефан Гриньох

контексті треба бачити постійне доводження того, що прилучення поодиноких народів до російської імперії було «визволенням і великим прогресом» (ст. 143—5). Досить незрозуміло звучить теза автора про «дві Росії» в советській ідеології, тобто Росію історичну, яку большевики включили в свою політичну програму, і ту Росію, яку вони творять (ст. 159—60). В цій розвідці, і в статті, що появилася в Review of Politics за липень 1954 р. п. з. «Національна доктрина в советській політичній стратегії», Барггорн намагається довести «рівність страждань росіян і неросійських народів» і хоче показати, що для американської закордонної політики не є можливим заявитися за одними або другими, але кінцевим є дбати про те, щоб не відштовхнути росіян. Коротко кажучи, він подає наукове обґрунтування концепції неперодження.

Подібні погляди заступає Р. Е. Пайпс при обговоренні становища «російських мохаммедан перед революцією і після неї» (ст. 75—89). До речі, це — найслабша розвідка збірника. Вже сам термін «російські мохаммедани» в науковій праці, яка заторкує питання тюрко-татарських народів, вказує на певне необізнання автора з матерією. Також у реферуваних їх політичному чи адміністративно-державного статусу (ст. 83—84) можна знайти цілу низку неточностей. Автор твердить, що в царській Росії ці народи мали далекосяжні можливості проявляти себе. Щойно комунізм приніс ім поневолення. Пайпс вважає, що советський імперіалізм треба трактувати окремішно від елементів російської історії і політики.

Пов'язаність російського імперіалізму з большевизмом

Як ми вже згадали, проф. Гуріяна уможливив також іншим науковцям висловити свою думку щодо принципового питання: російський імперіалізм чи большевицька агресія? Для з'ясування позиції про найтіснішу пов'язаність обох цих феноменів може найкраще послужити студія молодого українського вченого, д-ра Михайла Папа п. з. «Українська проблема» (ст. 43-73), в якій не тільки унаочнено еволюцію української самостійницької думки, але показано що еволю-

цію на цілій низці прикладів російського імперіалізму в Україні. Д-рові Папові вдалося в сконцентрованій формі схопити всі елементи російської імперіалістичної політики в Україні, починаючи від Переяславського договору 1654 р. і аж до кульмінаційного пункту русифікаторського курсу большевицького режиму на 17-му конгресі комуністичної партії в Україні у вересні 1952 р.

З приємністю можна ствердити, що розвідка д-ра Папа відзначається не тільки всебічним знанням матеріалу, але також умілим з'ясуванням проблем. Обговорення самої підсоветської ситуації вийшло трохи скупим, але згаданий автор може похвалитися широкою працею з цієї ділянки, яка була опублікована в американському кварталнику Review of Politics («Советські трудності в Україні», ч. 4, квітень 1952, ст. 204—32).

З журналістичного обов'язку рецензент мусить вказати на два недоліки цієї вартісної розвідки, а саме — на інформацію автора про «німецьку інтригу» в зв'язку з розколом ОУН в 1940 році (ст. 66) і на надто коротку згадку про існування і значення українського визвольного руху. Папа згадує про боротьбу УПА (ст. 68) проти нацизму і большевизму, але чомусь не вважає за доцільне з'ясувати в кількох реченнях політичну програму цього руху, що було б посилено його аргументацію. Але на це, мабуть, вплинули його колишні партійно-політичні переконання.

Великий позитив розвідки д-ра Папа лежить однак у тому, що він чітко з'ясував українську самостійницьку проблему і дав належну відсіч русофільськи зорієнтованим дослідникам, які часто пробують викривляти або знецінювати українське питання. Відповідь цього автора на запит «хто є ворог?» правильно стверджує, що советський комунізм і російський імперіалізм творять неподільну єдність, яка загрожує існуванню вільного світу» (ст. 45). Усамостійнення і суверенність неросійських народів ССРСР лежать в інтересі Заходу і демократії і є згідними з принципом рівнорядності в міжнародних взаєминах (ст. 73).

Позицію Папа підтримує Віктор Вайнтрауб, автор статті «Советський культурний імперіалізм у Польщі» (ст. 91—111). Російські большевики, подібно до старого царського режиму, прямують до русифікації польської культури, що є зрештою притаманним для всього процесу російського імперіалізму. Вайнтрауб констатує різницю між старим російським і сучасним советським імперіалізмом тільки в тактиці (ст. 110). Большевицька культура, русифікаторська в своїй суті політика є рафінованішою і ефективнішою. «Польща знов є жертвою імперіалізму, який до певної міри є продовженням старого російського імперіалізму» (ст. 111).

Китайський автор Лін-Най-Юї хоч не робить висновків стосовно натуре светського і російського імперіалізму але матеріал у статті про царську і советську дипломатію і її стосунки до Китаю тільки підтверджує тезу про їх пов'язаність.

Аргументація прихильників концепції про єдність російського імперіалізму большевицького тоталітаризму не тільки більш переконлива, якщо йдеться про чисто наукову сторону цієї усладнено проблематики, але створює також кращу базу для ведення успішної політичної боротьби з большевицькою загрозою. Про це думав, мабуть, також Гуріяна коли він уможливив з'ясування антиімперіалістичного становища неросійської стороні. В цьому він показався не тільки об'єктивним науковцем, але також передбачливою політичною людиною Я. З. П.

*) Валдемар Гуріяна помер 26 травня 1954 р. на серцеву недугу у віці 52 років. Він був професором політичних наук і університеті Нотр-Дам, директором Комітету для студій міжнародних взаємин при цьому університеті, видавцем кварталника Review of Politics і автором багатьох наукових і публіцистичних праць про советські справи.

З БЛЮКНОТА РЕПОРТЕРА

Доповідь про міжнародно-правне становище України

Нью-Йоркський відділ Об'єднання прихильників визвольної боротьби України — ОПВБУ започаткував 25 вересня свою громадську роботу в осінньому сезоні доповіддю Романа Олесницького п. н. «Міжнародно-правне становище України».

Р. Олесницький, довголітній працівник польської дипломатичної служби і фахівець міжнародного права, побудував свою доповідь на виключно наукових основах, заявивши на самому початку, що він уникатиме в доповіді зловживаних питань, тим більше емігрантського значення. Метою доповіді було розглянути міжнародно-правні позиції УССР в сучасному світі. Навіщо на початку доповіді основні дефініції і визначення норм міжнародного і державного права, Р. Олесницький потім розглянув питання, чи ці дефініції і норми є достовірні до УССР як держави. Доповідач переконливо довів, що з точки зору західного права УССР таки є справжньою державою. Спірним залишається тільки питання, чи ця держава є суверенною. До цього питання Р. Олесницький наводив цікаві висловлювання різних чужоземних фахівців міжнародного права, які в загальному діляться на два табори: ті, що визнають повну суверенність УССР, і ті, що вважають, що УССР має лише обмежену суверенність.

Питання про суверенність є частиною ширшої проблеми: чи СССР за своїм устроєм є федерацією чи конфедерацією. В цьому питанні одностайності між правниками ще немає.

Р. Олесницький окремо наголосив необхідність студії генези сучасної української несамостійної держави. Деякі студії про міжнародно-правне становище УССР, що вже опубліковані на еміграції, на жаль, зовсім не затрукують питання історії української советської державності, її походження й еволюції.

Доповідач накинув загальний шкід цієї проблеми, вказуючи, що УССР була суб'єктом міжнародного права від самого початку її існування, про що свідчить Ризький трактат та інші договори.

Численні слухачі реагували на цікаву доповідь дружніми оплесками. Дискусія, що слідувала за доповіддю виявила помітний зріст зацікавлення такою проблематикою серед нашої громади. Окремі дискусанти, як, напр., д-р Цюцюра, д-р О. Давко, Вс. Голуб і інші подали доповнення до доповіді, виявляючи широку ознайомленість з матеріалом і знання багатьох цікавих та важливих фактів щодо сучасного міжнародно-правного становища УССР.

Від доповіді і виступів дискусантів залишилися присмне враження, що кількість осіб, які студіюють проблематику сучасної України, помітно зростає. В небутті відходить хибне поняття, що український народ є «бездержавною нацією».

Дебютна доповідь в осінньому сезоні роботи ОПВБУ пройшла дуже вдало. Такий рівень доповідей та дискусій рідко де можна зустріти. Якщо й наступні доповіді, заплановані ОПВБУ, стямуть на такому рівні, як перша доповідь, то цей сезон буде значним осягом у громадській праці цього об'єднання.

На найближчий час заплановано такі доповіді:

Ю. Дивич «Політика советської Москви супроти радянської України», В. Голубенко «Покоління 20-их років», В. Стець «Воєнна економіка СССР», Всеволод Голуб «Соціально-економічні перетворення в західних областях України».

Залишається тільки побажати, щоб наступні доповіді доклали максимум зусиль для збереження рівня, досягнутого першою доповіддю.

Р-р

СОВЕТСЬКИЙ ФЕЙЛЕТОН

„З нагоди...“

Не так давно в одному з закладів Київського управління міліції, що має назву витверезника, студія хронікальних фільмів увічнила на плівці образи кількох громадян, які потрапили в цей гостинний заклад. Деякі з них не реагували на приділену їм увагу, спочиваючи сном праведників, деякі цютливо відвертали від націленого на них об'єктива, а деякі обурено протестували проти «безцеремонності» кінооператора і одчайдушно закликали міліціонера:

— Припиніть це неподобство!

Звістка про цю подію викликала певне заворушення в не дуже струнких рядах п'яниць і бешкетників.

— Смутний час! — жалібно вигукував якийсь з них, даремно силкуючись викликати співчуття у стиснутого в мугутних обіймах телеграфного стовпа.

Василь Олександрович Нестеренко поки що лишився непохитним у своїй симпатії до горілки і стійко (в ті лічені хвилини, коли стоїть на ногах) відбиває всі спроби зробити з нього тверезу й хоча б до деякої міри пристойну людину.

Історична наука, сподіваємось, не закине нам, коли ми пропустимо кілька сторінок біографії Нестеренка, де гучні вишивки з дивовижною послідовністю чергуються з ще гучнішими дебошами, інколи поступаючись невеликим місцем тверезості й праці. Розгорнемо сторінку останнього року його життя.

В липні 1953 року Василь Олександрович був призначений начальником відділу матеріально-технічного постачання Київського вантажного автопарку ч. 1. Глянувши байдужим оком на доручені йому цінності, новий начальник висловив глибокий жаль, що серед них відного і почесного місця не займає спирт.

— Давно пора б, — міркував він, — перевести автотранспорт, замість вульгарної бензини, хоча б на денатурат.

Другого дня начальник з'явився на роботу, виробляючи ногами дивовижні піруети й антраша.

— З нагоди нової роботи, — пояснював він, гикаючи, — трохи хильнув.

І тут же просив у одного співробітника десятку «до п'ятниці».

Одержавши гроші, він негайно зник і повернувся за годину в піднесеному настрої, що різко дисгармоніював з його фізичним станом людиноподібного плазуна.

— З нагоди нової роботи... Хто позичить до п'ятниці?

Того дня Нестеренко відзначав початок нової роботи з таким запалом, що ледве дістався увечорі додому.

— Ну що ж, буває іноді так з радості, — говорили товариші по роботі. — А зав-

тра він прийде, і побачите, як візьметься до діла!

Вранці Нестеренко справді прийшов на роботу, якщо слово «прийшов» можна застосувати до тих мимовільних рухів, з допомогою яких новий начальник то посувався кроком на два вперед, то раптом нісся кудись убік, то точився назад, то наражався на якусь випадкову перепону і замирив на якусь мить коло неї, як затримувється в бурхливому потоці тріска, потрапивши зопалу на камінь.

Другий день роботи Нестеренка був точним повторенням «розпорядку» першого, за тим лише винятком, що на цей раз він позичив гроші вже «до суботи». А дальші кілька днів перетворилися в банальні копії, позбавлені будь-якої оригінальності.

Наприкінці серпня Нестеренко вирішив порушити цю тоскную одноманітність і вчинив десятиденний п'яний дебош з відривом від виробництва.

Не маючи в кого позичити гроші, він виносив з дому все, що міг, — ковдри й утюги, чоботи й електричні лампочки, стільці й катушки ниток...

Він б'є, лас, тероризує жінку і своїх дітей і коли у нього немає чого випити, і тоді, коли він напивається то «з нагоди» роботи, то «з нагоди» звільнення з неї. Це останнє сталося з ним і у відділі матеріально-технічного постачання автопарку.

Причипившись до цього приводу, Нестеренко почав пити так, що дехто висловлює побоювання, чи справиться з своїм пляном наша горілчана промисловість.

Вдома вже нема чого продавати, бо шановний глава сім'ї спорожнив квартиру, як то кажуть, до цурочки, не пощадивши навіть білизни дітей. Не раз він замислювався над дальшою долею своїх штанів, але перспектива негайного знайомства з найближчим міліціонером поки що утримує його від розлуки з цією брешню частиною туалету.

Він вже давав у заставу свої документи то якийсь перекупці на Басарабці, то ще комусь...

Його паспорт перемацали десятки випадкових людей. Вони могли довідатися, що Нестеренко ще молодий, що недавно він мав зовсім пристойний вигляд, що він ніби й не відрізняється нічим від мільйонів інших радянських громадян.

І коли, глянувши на фотокартку паспорта, подивившись потім на, так би мовити, живу натуру в її нипішньому стані, коли обізнана з поведінкою цієї «широкої натури», то, далебі, нестерпно прикро стає за цю так звану людину!

М. ЛОВИЧ

(«Радянська Україна», від 15. 9. 1954)

Маємо на складі наступні книжки

	ціни в			
	Німеччині	США і Канаді	Англії	
Арка, журнал літератури, мистецтва і критики				
рік 1947, числа 1, 4, 5, 6,				
рік 1948, числа 2, 3-4, 5,				
кожне число по	—50	—15	1.0	
Бабій Ол.:				
Світ і людина, поеми	—50	—15	1.0	
Балей Петро:				
Пан, збірка оповідаць	1.50	—40	3.0	
Барка Василь:				
Білий світ, поезії	1.—	—30	2.0	
Галайчук Б., — д-р				
Нація поневолена, але державна	1.50	—50	3.0	
Гуменна Докін:				
Діти чумацького шляху, роман	т. I—III 12.—	2.25	24.0	
	т. IV 7.90	2.50	14.6	
••• Діти, одгадайте	—50	—15	1.0	
Діма:				
Росіяні зорі, поезії	—50	—20	1.0	
Домонтович В.:				
Доктор Серафікус, повість	1.50	—40	3.0	
••• Ідея і чин, видання				
Проводу ОУН, р. 1946 10 (передрук підпільного видання)	2.—	—50	4.0	
Клен Юрій:				
Спогада про леоклясків	—50	—15	1.0	
Коваль Федір:				
Зелені Ромби, поезії	1.50	—60	3.0	
Копелівець Іван.:				
Нариси з теорії літератури	4.—	1.—	8.0	
Мосендз Леонід:				
Воляньський рік, поема	—50	—15	1.0	
••• Організація і праця штабів, проект	1.50	—40	3.0	
••• Позивції українського визвольного руху				

(передрук підпільних статей)	1.50	—40	3.0
Полтава Л.:			
У вишневій країні, новели	—50	—20	1.0
Портрети ген. Р. Шухевича, малі	—25	—10	0.6
великі	1.—	—30	2.0
Приходько М.:			
Під сонцем Поділля, спогади	2.—	—50	4.0
Рибет Лев, д-р.:			
Формування української нації	—50	—15	1.0
••• Самостійність, орган УГВР (передрук підпільного видання)	1.50	—40	3.0
••• Топографія	1.50	—40	3.0
Хрін Степан:			
Крізь сміх заліза (спогади)	4.—	—	1.50 8.0
Зямою в бункрі (спогади хроніка)	4.—	—	1.50 8.0
Спомини			
чотого Островерха	4.—	—	1.50 8.0
Всеволод Голуб:			
Україна в Об'єднаних Націях	1.20	0.40	2.6
Чапленко В.:			
Чорноморці, т. I	1.—	—30	2.0
Шерех Юрій			
Прощання з учора	—50	—20	1.0
Шерех Ю., Кислиця Д.:			
Грамастика української мови, — синтакса	1.—	—30	2.0
Янів Волод.:			
Німецькі концентраційні табори	—50	—15	1.0
Перерахуємо 1 нім. марку: в Австралії — 2,5 шил., в Аргентині — 3 пез., в Бельгії — 12 фр., в Бразилії 5 кр., у Венесуелі — 80 бол., у Франції — 1 тунісі — 85 фр., у Швейцарії — 1 фр., у Швеції — 1.25 кр.			
Кольпортерам даємо 20% знижки.			
Замовляти у видавництві «Сучасна Україна», München, Karlsplatz 8, III., Germany, або у предстваників за кордоном.			

У МАЛІЙ ПОЛІТИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ в-ва «Сучасна Україна» появились:

ч. 1 доц. д-ра Лева Ребета «ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ» Ціна: 0,50 н.м. — 0,15 дол. — 1 шил.

ч. 2 д-ра Богдана Галайчука «НАЦІЯ ПОНЕВОЛЕНА, АЛЕ ДЕРЖАВНА»

(Українська визвольна справа з міжнародно-правного пункту бачення) Ціна: 1,50 н. м. — 0,50 дол. — 3 шил.

ч. 3 Всеволода Голуба «УКРАЇНА В ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЯХ» (Огляд історії прийняття та діяльності з узагальненням міжнародно-правної позиції та деякими політичними висновками) Ціна: 1,20 н. м. — 0,40 дол. — 2/8 шил.

У МАЛІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ БІБЛІОТЕЦІ в-ва «Сучасна Україна» ФЕДОРА КОВАЛЯ ЗЕЛЕНІ РОМБИ (Збірка поезії) Замовляти: Verlag „Sučasna Ukraina“ (13b) München 2, Karlsplatz 8/III Germany — US - Zone

Умови передплати

на двотижневик «Сучасна Україна»:

	одно чясло	ПЕРЕДПЛАТА	піврічна	річна
Австралія	1 шил.	10,6 шил.	21 ш.	
Австрія	1.50 шил.	16 шил.	32 ш.	
Аргентина	1 пез.	12 пез.	24 п.	
Бельгія	6 фр.	65 фр.	130 ф.	
Бразилія	3 кр.	31 кр.	62 к.	
Великобританія	1 шил.	10,6 шил.	21 ш.	
Венесуела	—40 бол.	4,50 бол.	9 б.	
Голляндія	—50 г.	5,40 г.	10,80 г.	
США і Канада				
поштою				
летунською	—20 дол.	1,95 дол.	3,90 д.	
звичайною		1,30 "	2,60 "	
Німеччина	—50 нм.	5,40 нм.	10,80 нм.	
Франція і Тунісі	35 фр.	360 фр.	720 ф.	
Швейцарія	—60 фр.	6,50 фр.	13 ф.	
Швеція	1 кор.	10 кор.	20 к.	

До Канади і США газету высылаємо летунською поштою

Заклик!

П. Івана Яренівського (Av. Sucre No. 248, Caracas-Catia, Venezuela) звизаємо розрахуватися з суми 213.60 бол. за кольпортажу газети і книжок.

СУЧАСНА УКРАЇНА

ДВОТИЖНЕВИК

Видає:

Закордонне Представництво УГВР
Редагує: Колегія

*

Редакція не вміщує статей, не підписаних ім'ям та прізвищем автора. В справі неприйнятих статей не листується. Редакція застерігає за собою право рочувати статті і правити мову. — Статті підписані авторами, не конечно висловлюють погляди чи становище редакції.

Адреси наших представників

Австралія:	Fokshan Library&Book Supply 1 Barvon Street Glenroy W. 9, Vic.
Аргентина:	Denysuk Mykola c. Curapaligüe 790 Buenos Aires
Бельгія:	Schrayter F. 4 rue des Bouleaux Cheratte, Liege чекове конто для пересилки грошей: Camp. 2376.24
Великобританія:	Ing. Jaroslaw Hawryliw, 26, Beaconsfield Rd. St. Albans, Herts.
Венесуела:	Dejneka Alexander UKRAFOT Av. Espana Edificio Panamerica Caracas Catia
Канада:	O. I. Eliashevsky 118 Medland St. Toronto 9, Ont.
США:	Klym Jaroslaw 114 East 11-th Street New York 3, N.Y.
Франція і Тунісі:	Soroczak Miroslaw Oury-Sud 69 Florange (Moselle)
Швейцарія:	Dr. Prokop Roman Wabernstr. 40 Bern
Швеція:	Harbar Kyrylo Box 62 Huddinge